00364838

E153

ឯកសារដើម
ORIGINAL DOCUMENT/DOCUMENT ORIGINAL
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ ទទួល (Date of receipt/date de reception): 20 / 08 / 2009
ម៉ោង (Time/Heure): 14:00
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង /Case File Officer/L'agent chargé du dossier: CA Fuy

នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារនៃការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ

ដាក់ទៅ: អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

ថ្ងៃដាក់: ថ្ងៃទី២០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩

ភាគីអ្នកដាក់: សហព្រះរាជអាជ្ញា

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

ឯកសារបានថតចម្លងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម
CERTIFIED COPY/COPIE CERTIFIÉE CONFORME
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ នៃការបញ្ជាក់ (Certified Date /Date de certification): 21 / 08 / 2009
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង /Case File Officer/L'agent chargé du dossier: CA Fuy

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ប្រភេទឯកសារដែលស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ **សាធារណៈ:**
ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារកំណត់ដោយការិ.សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ

ប្រភេទនៃចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ការពិនិត្យឯកសារបណ្តោះអាសន្នឡើងវិញ

ឈ្មោះមន្ត្រីដែលបានពិនិត្យ:

ហត្ថលេខា:

សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ស្តីពីច្បាប់សារធាតុជាធរមាន ស្របតាមវិធាន៩២

អ្នកដាក់ឯកសារ:

ការិ.សហព្រះរាជអាជ្ញា

លោកស្រី ជា លាង

លោក Robert PETIT

លោក យ៉េត ចរិយា

លោក William SMITH

លោក តាន់ សេណារ៉ុង

អ្នកទទួលឯកសារ:

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

ចៅក្រម និល ណុន, ប្រធាន

ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT

ចៅក្រម យ៉ា សុខន

ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE

ចៅក្រម ធូ មណី

មេធាវីជនជាប់ចោទ

លោក ការ សាវុត្ថ

លោក François ROUX

មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

គង់ ពិសី

ហុង គឹមសួន

យុង ផានិត

E153

សំណុំរឿងលេខៈ ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ជ

លោក Vincent de WILDE	**ជនជាប់ចោទឈ្មោះ**	គីម ម៉េងឃី
លោក សេង ប៊ុនឃាង	កាំង ហ្កេកអ៊ាវ *ហៅ* "ឌុច"	ម៉ុច សុវណ្ណារី
លោក Anees AHMED		Silke STUDZINSKY
		Martine JACQUIN
		Philippe CANONNE
		ទី ស្រីនណា
		Pierre Olivier SUR
		Alain WERNER
		Brianne McGONIGLE
		Annie DELAHAIE
		ElizabethRABESANRATANA
		Karim KHAN
		Fabienne TRUSSESNAPROUS

មាតិកា

សេចក្តីផ្តើម ៥

ច្បាប់ជាធរមាន... ៥

ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ... ៦

លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃយុត្តាធិការ... ៨

១. ដោយទូលំទូលាយ ឬជាប្រព័ន្ធ... ៨

២. ការវាយប្រហារ... ១០

៣. សំដៅប្រឆាំងប្រជាជនស៊ីវិល... ១១

៤. មូលហេតុរើសអើង... ១២

៥. ការដឹងឮអំពីការវាយប្រហារ... ១៣

បទល្មើសជាក់លាក់... ១៣

១. ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង... ១៣

២. អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត... ១៤

៣. ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ... ១៦

៤. ការធ្វើទារុណកម្ម... ១៦

៥. ការធ្វើមនុស្សឃាត... ១៧

៦. ការសម្លាប់រង្គាល... ១៨

៧. ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ... ១៩

អំពើបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ... ២១

លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃយុត្តាធិការ... ២២

១. ជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ... ២២

២. ជនដែលត្រូវទទួលបានការការពារ... ២៣

៣. ការដឹងឮអំពីកាលៈទេសៈពិតជាក់ស្តែង... ២៤

បទល្មើសជាក់លាក់... ២៥

១. ការបង្ខាំងប្រជាជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់... ២៥

២. អំពើដកហូតសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីដោយត្រឹមត្រូវ និងទៀងទាត់... ២៥

៣. ចេតនាធ្វើឱ្យរងការឈឺចាប់ដ៏ធំធេង ឬឱ្យមានរបួសស្នាមធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសុខភាព............២៦

៤. ការធ្វើទារុណកម្ម ឬប្រព្រឹត្តិកម្មអមនុស្សធម៌..២៧

៥. ការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា..២៨

ឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិ..២៨

១. ការធ្វើទារុណកម្ម..២៨

២. ការធ្វើមនុស្សឃាត..២៨

ការទទួលខុសត្រូវ..២៩

១. បានប្រព្រឹត្ត..៣០

ការប្រព្រឹត្តិដោយផ្ទាល់..៣០

តាមរយៈសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម..៣១

២. បានបញ្ជា..៣៩

៣. បានធ្វើផែនការ..៤១

៤. បានញុះញង់..៤២

៥. បានជួយជ្រោមជ្រែង..៤៣

៦. ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ..៤៥

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន..៤៩

00364842

E153

សំណុំរឿងលេខ: ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ជ

សេចក្តីផ្តើម

១. វិធាន៨៧.១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដាក់បន្ទុកសហព្រះរាជអាជ្ញា ឲ្យបញ្ជាក់ភស្តុតាងប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ **ឌុច** ឲ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យ ។ ដើម្បីបំពេញឲ្យបាននូវបន្ទុកនេះ និងដោយមានទស្សនៈដើម្បីជួយដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុងការស្រាវជ្រាវស្វែងរកការពិតរបស់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញា ដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរនេះ ដើម្បីដាក់ច្បាប់ជាធរមានចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយដែលបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ។ ការដាក់ឯកសារនេះ ដូចមាននៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា នឹងជួយដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុងការអនុវត្តន៍ច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធចំពោះភស្តុតាងទាំងឡាយដែលបានស្តាប់នៅពេលសវនាការ ។

២. ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ចេញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលបានកែប្រែដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ចោទប្រកាន់ ឌុច: ១) **ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ** ដែលអាចផ្តន្ទាទោសតាមមាត្រា ៥, មាត្រា ២៩(ថ្មី) និងមាត្រា ៣៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក, ២) **អំពើបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៩** ដែលអាចផ្តន្ទាទោសតាមមាត្រា ៦, មាត្រា ២៩(ថ្មី) និងមាត្រា ៣៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និង ៣) អំពើរំលោភលើ **ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦** ដែលអាចផ្តន្ទាទោសតាមមាត្រា ៣(ថ្មី), មាត្រា ២៩(ថ្មី) និងមាត្រា ៣៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ។

៣. សេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះ ដាក់ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងបីប្រភេទខុសៗគ្នាទាំងនេះ[1] ។

ច្បាប់ជាធរមាន

[1] សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកយោងច្បាប់នៅថ្ងៃនៃដីកាដំណោះស្រាយរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ។ ប្រភពច្បាប់យោងដែលបានលើកយោងនៅក្នុងការដាក់ឯកសារនេះ មានរួចជាស្រេចហើយនៅក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០១ ដែលដាក់ភ្ជាប់ជាឧបសម្ព័ន្ធ ទៅនឹង វិធាន៦៦ ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ទាក់ទងនឹង កាំង ហ្គេចអ៊ាវ ហៅ ឌុច, ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨, D 96 ។ ស្របគ្នានេះដែរ មិនមានតារាងប្រភពច្បាប់យោង ត្រូវបានដាក់ជាមួយនឹងការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះទេ ។

៤. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងអំពើបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និងត្រូវបានគេយកទៅអនុវត្តជាចំបង នៅសាលាក្តីអន្តរជាតិនានា។ ទោះបីជានៅប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ រដ្ឋជាច្រើនបានបញ្ចូលកាន់តែច្រើនឡើងនូវធាតុផ្សំនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ទៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិរបស់ខ្លួនក៏ដោយ យុត្តិសាស្ត្រនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និងកូនកាត់ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងចាប់ពីសង្គ្រាមលោកលើកទីII គឺជាប្រភពនៃសិទ្ធិអំណាចដ៏សំខាន់ស្តីអំពីធាតុផ្សំនៃបទល្មើសទាំងនេះ។

៥. សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិនៅនូរ៉ំប៊ឺក (IMT) តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា (IMTFE) តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ្វ៉ាន់ដា (ICTR) តុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាលីអូន (SCSL) និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) ជាសេចក្តីសម្រេច ដែលពាក់ព័ន្ធជាងគេបង្អស់សម្រាប់ការផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ នៅ អ.វ.ត.ក។ តាមសហព្រះរាជអាជ្ញាដឹង យុត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាមិនមានទេ ពីព្រោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងអំពើបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ពុំមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្មដែលតុលាការនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាធ្លាប់បានកាត់សេចក្តីពីមុនមកទេ។

ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ

៦. មាត្រា៥នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ផ្តល់សិទ្ធិដល់ អ.វ.ត.ក ឱ្យកាត់ទោសបុគ្គលទាំងឡាយណា ដែលត្រូវបានសង្ស័យពីបទប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ បទល្មើសពិសេសដែលមាននៅក្នុងមាត្រា៥ រួមមានការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ

តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី[2] (ICTY) តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រវ៉ាន់ដា[3] (ICTR) តុលាការពិសេសសម្រាប់សេរាលីអូន[4] (SCSL) និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ[5] (ICC) សុទ្ធតែជាតុលាការ ដែលមានសិទ្ធិអំណាចផ្តន្ទាទោសបទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ពោលគឺ ការធ្វើមនុស្សឃាត[6] ការសម្លាប់រង្គាល[7] ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ[8] ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង[9] ការធ្វើទារុណកម្ម[10] ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ

---

[2] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី S.C Res 827 ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ S/Res/827 (1993) មាត្រា៥ (ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី)។

[3] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រវ៉ាន់ដា S.C. Res.955 ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ S/Res/ 955 (១៩៩៤) មាត្រា៣ ("ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រវ៉ាន់ដា")។

[4] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន S.C.Res.1315 ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ S/Res/1315 (២០០០) មាត្រា២ ("ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន")។

[5] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ A/CONF. 183/9 (១៩៩៨) មាត្រា៧ ("ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម")។

[6] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៥ (ក) ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រវ៉ាន់ដា មាត្រា៣ (ក) ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន មាត្រា២ (ខ) ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា៧ (ក)។

[7] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៥ (ខ)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រវ៉ាន់ដា មាត្រា៣ (ខ)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន មាត្រា២ (ខ) ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា៧ (ខ)។

[8] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៥ (គ)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រវ៉ាន់ដា មាត្រា៣ (គ)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់ សេរ៉ាឡេអូន មាត្រា២ (គ) ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា៧ ៧(គ)។

[9] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៥ (ង)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រវ៉ាន់ដា មាត្រា៣ (ង)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន មាត្រា ២ (ង) ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា៧ (ង)។

[10] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៥ (ច)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រវ៉ាន់ដា មាត្រា ៣ (ច)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន មាត្រា ២ (ច) ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា៧(ច)។

ដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា[11] និងអំពើអមនុស្សធម៌ ផ្សេងៗទៀត[12]។ ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសនីមួយៗនៃបទល្មើសទាំងនោះត្រូវពិភាក្សាខាងក្រោម។

៧. ដើម្បីឲ្យការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសទាំងនេះបង្កើតបានជា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ធាតុផ្សំយុត្តាធិការជាក់លាក់មួយចំនួន ជាធាតុផ្សំមិនអាចខ្វះបាន[13]។ បទល្មើសជាក់លាក់ត្រូវប្រព្រឹត្តរួចហើយ: (១) ជាផ្នែកមួយនៃ (២) ដោយទូលំទូលាយ ឬជាប្រព័ន្ធ (៣) វាយប្រហារ (៤) សំដៅប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល (៥) ដោយមូលហេតុជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា។

លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃយុត្តាធិការ
១. ដោយទូលំទូលាយ ឬជាប្រព័ន្ធ

[11] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៥ (ជ)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា មាត្រា៣ (ជ)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន មាត្រា២ (ជ) ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា៧ (ជ)។

[12] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៥ (ឈ)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា មាត្រា ៣ (ឈ)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន មាត្រា២ (ឈ) ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា៧ (ជ)។

[13] ការទាមទារផ្នែកយុត្តាធិការមិនមែនជាធាតុផ្សំនៃបទល្មើសណាមួយទេ ប៉ុន្តែបទល្មើសនោះត្រូវតែជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារសមស្របតាមការទាមទាររបស់យុត្តាធិការនោះ។ *សូមមើល Deronjic* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្ម អន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ សំណុំរឿងលេខ IT-02-61 ថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៥ កថាខណ្ឌ១០៩ ("សាលដីកា *Deronjic*") "ការទាមទារនៃការវាយប្រហារជាទូទៅ ឬជាប្រព័ន្ធ យកមកអនុវត្តលើការវាយប្រហារនោះប៉ុណ្ណោះ និងមិនមែនលើទង្វើបុគ្គលនៃជនត្រូវចោទនោះទេ"។ *វគ្គអាជ្ញា ទល់នឹង Dario Kordic & Mario Cerkez* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ សំណុំរឿងលេខ IT-95-14A ថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៤ កថាខណ្ឌ ៩៤ ("សាលដីកា *Kordic*") "មានតែការវាយប្រហារតែប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ មិនមែនទង្វើបុគ្គលនៃជនត្រូវចោទនោះទេដែលត្រូវមានលក្ខណៈទូទៅ ឬជាប្រព័ន្ធនោះ"។ *វគ្គអាជ្ញា ទល់នឹង Kayishema និង Ruzindana* សាលក្រម អង្គជំនុំជម្រះតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន សំណុំរឿងលេខ តុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាលីអូន-95-1-T ថ្ងៃទី២១ ខែឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ កថាខ័ណ្ឌ១៣៥ ("សាលក្រម *Kayishema*")។

៨. ការវាយប្រហារត្រូវតែទូលំទូលាយ ឬជាប្រព័ន្ធ។ លក្ខខណ្ឌទាំងនេះគឺបែកចេញពីគ្នា[14]។ ពាក្យ "ទូលំទូលាយ" មានន័យថា "ជាការវាយប្រហារទ្រង់ទ្រាយធំ និងមានមុខសញ្ញាច្រើន"[15] និងអាចត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយ "អនុភាពនៃការបូកបន្ថែមនៃអំពើអមនុស្សធម៌ ឬអនុភាពតែមួយនៃអំពើអមនុស្សធម៌តែមួយ ដែលមានវិសាលភាពធំធេង[16]។ ដូច្នេះការវាយប្រហារអាចជា អំពើតែមួយគត់ តែជាអំពើដែលមានផលប៉ះពាល់ខ្លាំង ឬផលប៉ះពាល់លើមនុស្សមួយចំនួនធំ។

៩. ពាក្យ "ជាប្រព័ន្ធ" មិនចាំបាច់ទាល់តែមានការវាយប្រហារកម្រិតធំទេ ប៉ុន្តែទាក់ទងទៅនឹង "ចរិតនៃអំពើហិង្សាដែលគ្រោងទុកជាមុន និងភាវនីយភាពនៃ ការកើតឡើងដោយចៃដន្យរបស់វា"[17]។ អំពើហិង្សាអាចត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ជាអំពើហិង្សាមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ នៅពេលដែលមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា "អំពើព្រហ្មទណ្ឌប្រហាក់ប្រហែលគ្នាបានកើតឡើងជាច្រើនលើកច្រើនសារ និងពុំមែនដោយការចៃដន្យ"[18]។

១០. សូចនាករ(ការចង្អុលបង្ហាញ) ផ្សេងៗទៀតដែលអាចបញ្ជាក់អំពីការកើតមាននូវការវាយប្រហារដោយទូលំទូលាយ ឬជាប្រព័ន្ធគឺជា "ផលវិបាកនៃការវាយប្រហារទៅលើគោលដៅប្រជាជន ចំនួនជនរងគ្រោះ ចរិតនៃអំពើទាំងនោះ លទ្ធភាពចូលរួមរបស់មន្ត្រី ឬអាជ្ញាធរ ឬលំនាំផ្សេងទៀតនៃបទឧក្រិដ្ឋ

---

[14] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Dragoljub Kunarac Radomir Kovac & Zoran Vukovic* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ សំណុំរឿងលេខ IT-96-23 & IT-96-23/1-A ថ្ងៃទី១២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០២ កថាខណ្ឌ៩៣ ("សាលដីកា *Kunarac*") *សូមមើល រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Brima Kumara* & សាលក្រម *Kanu* សាលក្រមនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន សំណុំរឿងលេខ សាលក្រម នៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន -04-16-T ថ្ងៃទី២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧ កថាខណ្ឌ២១៥ ("សាលក្រម *Brima* ") ។

[15] *Kordic* សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៤។

[16] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Vidoje Blagojevic & Dragon Jokic* សាលក្រ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-02-60-T ថ្ងៃទី១៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៥ កថាខ័ណ្ឌ៥៤៥ ("សាលក្រម *Blagojevic*")។

[17] *Kordic* សាលដីកា កថាខ័ណ្ឌ ៩៤។

[18] *Kordic* សាលដីកា កថាខ័ណ្ឌ ៩៤។

ដែលគេអាចកត់សម្គាល់បាន"[19]។ ការវាយប្រហារដោយទូលំទូលាយ ឬជាប្រព័ន្ធមិនទាមទារឱ្យមានផែនការ ឬគោលនយោបាយអ្វីទេ ប៉ុន្តែអត្ថិភាពនៃផែនការ ឬគោលនយោបាយទាំងនោះកាន់តែជាភស្តុតាងបញ្ជាក់កាន់តែច្បាស់អំពីចរិតនៃការវាយប្រហារ[20]។

២. ការវាយប្រហារ

១១. អំពើដែលចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ទាល់តែអំពើនោះបានប្រព្រឹត្ត ជាផ្នែកមួយនៃ "ការវាយប្រហារ"។ ការវាយប្រហារត្រូវបានកំណត់អត្ថន័យថាជា "ទង្វើដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រព្រឹត្តិអំពើហិង្សា[21]" ដូចជា ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល និងការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ។ "ការវាយប្រហារ" ដែលអាចចាត់ទុកថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនចាំបាច់ជាការវាយប្រហារយោធាឬជាផ្នែកមួយនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធទេ[22]។ ការវាយប្រហារអាចមានលក្ខណៈអហិង្សាដូចជាការដាក់ឱ្យមានប្រព័ន្ធអាប៉ាថេត ឬការបង្ក្រាប ឬការដាក់ការកៀបសង្កត់ ទៅលើប្រជាជនឱ្យប្រព្រឹត្តតាមរបៀបណាមួយ ជាពិសេស "ប្រសិនបើជាបានបង្កជាទ្រង់ទ្រាយធំ ឬមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ"[23]។

---

[19] សាលដីកា *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ៩៥ *សូមមើល រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Fatmir Limaj Haradin Bala & Isak Musliu* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-03-66-T ថ្ងៃទី៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៥ កថាខណ្ឌ ១៨៣ ("សាលក្រម *Limaj*")។

[20] សាលដីកា *Kunarac* កថាខណ្ឌ ៩៨។

[21] សាលក្រម *Blagojevic* កថាខណ្ឌ ៥៤៣។

[22] សាលក្រម *Brima* កថាខណ្ឌ ២១៤ *សូមមើល រដ្ឋអាជ្ញាទល់នឹង Mitar Vasiljevic* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-98-32-T ថ្ងៃទី២៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០២ កថាខណ្ឌ៣០ ("សាលក្រម *Vasiljevic*")។

[23] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Jean-Paul Akayesu* សាលក្រម តុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ សំណុំរឿងលេខ តុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន-96-4-T ថ្ងៃទី០១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០១ កថាខណ្ឌ៥៨១ ("សាលដីកា *Akayesu*") *សូមមើល Kunarac* សាលដីកា កថាខណ្ឌ៨៦ "ការវាយប្រហារក្នុងបរិបទ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ មិនមែនកំណត់ត្រឹមតែការប្រើប្រាស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ពោលគឺវារាប់បញ្ចូលទាំងការធ្វើបាបទាំងឡាយណាទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល"។

៣. សំដៅប្រឆាំងប្រជាជនស៊ីវិល

១២. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវតែ "សំដៅប្រឆាំង" ប្រជាជនស៊ីវិល ដែលកំណត់ថា ប្រជាជនស៊ីវិល គឺជាគោលដៅចំបងនៃការវាយប្រហារ[24]។ កត្តាដែលកំណត់ថាតើការវាយប្រហារសំដៅប្រឆាំងប្រជាជនស៊ីវិល ឬមិនសំដៅប្រជាជនស៊ីវិលរួមមាន: មធ្យោបាយនិងវិធីសាស្ត្រ ដែលប្រើប្រាស់នៅក្នុងការវាយប្រហារ ឋានៈជនរងគ្រោះ ចំនួនជនរងគ្រោះ លក្ខណៈរើសអើងនៃការវាយប្រហារ ចរិតនៃបទឧក្រិដ្ឋដែលបានប្រព្រឹត្ត ភាពស្វិតស្វាញរបស់អ្នកវាយប្រហារនៅពេលនោះ និងវិសាលភាពដែលកម្លាំងវាយប្រហារអាចត្រូវបានគេនិយាយថា បានប្រតិបត្តិតាម ឬមានបំណងប្រតិបត្តិតាមលក្ខខណ្ឌប្រុងប្រយ័ត្ននៃច្បាប់សង្គ្រាម[25]។

១៣. ពាក្យ "ជនស៊ីវិល" សំដៅដល់ "ជនដែលមិនចូលរួមក្នុងអរិភាព រួមមានសមាជិកកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធដែលបានទម្លាក់អាវុធរបស់ខ្លួន និងជនអសមត្ថភាពក្នុងការប្រយុទ្ធ ដោយសារជម្ងឺ របួស ការជាប់

---

[24] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* *Mile Mrksic, Miroslav Radic & Veselin Sljivancanin* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-95-13/1-T ថ្ងៃទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ កថាខណ្ឌ៤៤០ ("សាលក្រម *Mrksic*") សាលដីកា *Kunarac* កថាខណ្ឌ៩១ *សូមមើល* សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៩៦ សាលក្រម *Limaj* កថាខណ្ឌ១៨៥ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* *Radoslav Brdjanin* សាលក្រម អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ. IT-99-36-T ថ្ងៃទី០១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៤ កថាខណ្ឌ១៣៤ ("សាលក្រម *Brdjanin*") *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Stanislav Galic*, សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី អង្គជំនុំជម្រះ សំណុំរឿងលេខ IT-98-29-T, ថ្ងៃទី០៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៣ កថាខ័ណ្ឌ១៤២ ("សាលក្រម*Galic*") *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Milomir Stakic* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី អង្គជំនុំជម្រះ សំណុំរឿងលេខ IT-97-24-Tថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៣កថាខណ្ឌ៦២៤ (*"Stakic* សាលក្រម) *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Mladen Naletilic aka "Tuta" and Vinko Martinovic aka "Stela"* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី អង្គជំនុំជម្រះ សំណុំរឿងលេខ IT-98-34-T ថ្ងៃទី៣១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៣ កថាខណ្ឌ២៣៥ ("សាលក្រម *Naletilic*")។

[25] សាលក្រម *Mrksic* កថាខណ្ឌ ៤៤០ សាលដីកា *Kunarac* កថាខណ្ឌ៩០ រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង *Tihomir Blaskic* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ សំណុំរឿងលេខ IT-95-14-A ថ្ងៃទី២៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៤ កថាខណ្ឌ ១០៦ ("សាលដីកា *Blaskic*")។

ឃុំឃាំង ឬមូលហេតុផ្សេង"[26]។ ដូច្នេះសមាជិក ឬអតីតសមាជិកយោធា ត្រូវចាត់ទុកថា ជាជនស៊ីវិលចំពោះមូលហេតុឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បើសិនជាមិនបានចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងអរិភាពណាមួយក្នុងអំឡុងពេលវាយប្រហារនោះទេ។ ដូចគ្នាដែរ ប្រសិនបើពួកគេស្ថិតនៅក្នុងការឃុំឃាំង នៅពេលនោះពួកគេក្លាយជាជនរងគ្រោះនៃការវាយប្រហារ។ "ប្រជាជនស៊ីវិល" មិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យរួមបញ្ចូលប្រជាពលជនទាំងមូលនៃតំបន់ភូមិសាស្ត្រណាមួយ ដែលទទួលរងការវាយប្រហារនោះទេ[27]។ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរ "ប្រជាជនស៊ីវិល" អាចរួមបញ្ចូលជនមិនមែនជាជនស៊ីវិលឱ្យតែប្រជាជននៅក្នុងក្រុមនោះភាគច្រើនលើសលុប គឺជាប្រជាជនស៊ីវិល[28]។

៤. មូលហេតុរើសអើង

១៤. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិកំណត់ថា ការវាយប្រហារមានលក្ខណៈជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិលុះណាតែការវាយប្រហារនោះមានលក្ខណៈរើសអើង។ ការរើសអើងនេះត្រូវផ្អែកលើមូលហេតុជាតិសាសន៍ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា[29]។ ធាតុផ្សំនេះសំដៅដល់លក្ខណៈនៃការវាយប្រហារ តែមិនមែនជាធាតុផ្សំនៃបទល្មើសជាក់លាក់ណាមួយនោះទេ[30]។

---

[26] សាលក្រម *Blagojevic* កថាខណ្ឌ៥៤៤។ សាលក្រម *Brima* កថាខណ្ឌ ២១៦ *ដកស្រង់ពី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* *Jean-Paul Akayesu* សាលក្រម និងការកាត់ទោស តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា សំណុំរឿងលេខ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា-96-4-T ចុះថ្ងៃទី ២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ៥៨២ ("សាលក្រម និងការកាត់ទោស *Akayesu*")។

[27] សាលដីកា *Kunarac* កថាខណ្ឌ ៩០។

[28] សាលក្រម *Mrksic* កថាខណ្ឌ ៤៤២ ដកស្រង់ពី *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* *Goran Jelisic* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-95-10-T, ថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩ កថាខណ្ឌ៥៤ ("សាលក្រម *Jelisic*") *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* *Zoran Kupreskic Mirjan Kupreskic Vlatko Kupreskic Drago Josipovic Dragan Papic & Vladimi Santic aka "Vlado"* សាលក្រម តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-95-16-T ថ្ងៃទី១៤ ខែមករា ឆ្នាំ ២០០០ កថាខ័ណ្ឌ៥៤៧-៥៤៩ ("សាលក្រម *Kupreskic*) សាលក្រម *Blago jevic* កថាខណ្ឌ៥៤៤។

[29] ច្បាប់ស្តីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មាត្រា ៥ ("ច្បាប់ ECCC")។

[30] សាលដីកា *Akayesu* កថាខណ្ឌ៤៦៦ "ការរើសអើង គឺមិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិផ្សេងៗ លើកលែងតែកន្លែងណាដែលពាក់ព័ន្ធដល់ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ"។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* *Baglishema*

៥. ការដឹងឮអំពីការវាយប្រហារ

១៥. ដើម្បីឲ្យបទល្មើសមួយជាផ្នែកមួយនៃអំពើឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចារីត្រូវតែបានដឹងអំពីអំពើនៃការវាយប្រហារនោះ ហើយគាត់ត្រូវដឹងថា អំពើរបស់គាត់ជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារ[31]។ ការដឹងយ៉ាងលំអិតអំពីការវាយប្រហារគឺមិនចាំបាច់ទេ[32] តែវានឹងបំពេញយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់ បើសិនជាចារីបានដឹងអំពីបរិបទទូទៅនៃការវាយប្រហារ ដែលសកម្មភាពរបស់គាត់បានចាប់ផ្ដើមធ្វើក្នុងការវាយប្រហារនោះ[33]។ បំណងនៃការប្រព្រឹត្តិរបស់ចារីមិនពាក់ព័ន្ធទេ[34] ហើយក៏មិនចាំបាច់ថា ចារីបានយល់ព្រមឲ្យធ្វើការវាយប្រហារនោះដែរ[35]។

បទល្មើសជាក់លាក់

១. ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង

១៦. ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងដែលចាត់ទុកថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តម្រូវឱ្យបង្ហាញអំពីធាតុផ្សំចំនួនបី (៣) ដែលមានដូចតទៅនេះៈ (១) សេរីភាពរបស់បុគ្គលត្រូវបានដកហូត (២) ការដកសិទ្ធិសេរីភាពគឺធ្វើតាមទំនើងចិត្ត និង(៣) អំពើ ឬការខកខានមិនបានធ្វើអំពើ ដែលបណ្ដាលឱ្យមានការដកហូតសិទ្ធិសេរីភាពរបស់បុគ្គលនោះ ដែលជនជាប់ចោទឬជនណាម្នាក់ឬច្រើននាក់ផ្សេងទៀត ដែលជនជាប់ចោទគឺជាអ្នកត្រូវទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌជាអ្នកបានប្រព្រឹត្ត ដោយមានចេតនា

សាលក្រមតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន សំណុំរឿងលេខ តុលាការពិសេសសម្រាប់ សេរ៉ាឡេអូន-95-1A-T ០៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០១ កថាខណ្ឌ៨១ (សាលក្រម *Baglishema*)។

[31] សាលដីកា *Kunarac* កថាខណ្ឌ៩៩ សាលដីកា *Kordic* កថាខណ្ឌ៩៩ សាលក្រម *Kayishema* កថាខ័ណ្ឌ១៣៣-១៣៤។

[32] សាលដីកា *Kunarac* កថាខណ្ឌ១០២ "ការទាមទារថាជនត្រូវចោទបានដឹងឮអំពីការវាយប្រហារ គឺមិនចាំបាច់ទាល់តែជននោះបានដឹងឮលម្អិតអំពីការវាយប្រហារនោះទេ"។ សាលក្រម *Blagojevic* កថាខណ្ឌ៥៤៨ "លក្ខខណ្ឌតម្រូវថាជនត្រូវចោទមានចេតនាឧក្រិដ្ឋ ... គឺមិនចាំបាច់ថាជននោះត្រូវដឹងឮលម្អិត អំពីការវាយប្រហារ នោះទេ"។

[33] សាលក្រម *Limaj* កថាខណ្ឌ ១៩០។

[34] សាលដីកា *Limaj* កថាខ័ណ្ឌ ១៩០។

[35] សាលដីកា *Limaj* កថាខ័ណ្ឌ ១៩០។

ដើម្បីដកហូតសិទ្ធិសេរីភាពជារូបវន្តរបស់បុគ្គលតាមទំនើងចិត្ត ឬជនជាប់ចោទមានហេតុផលសមស្របដែលត្រូវតែដឹង ថាអំពើឬការខកខានមិនបានធ្វើអំពើរបស់ខ្លួននោះមុខជានឹងមានភាវនីយភាពឈានដល់ការហូតសិទ្ធិសេរីភាពជារូបវន្តរបស់បុគ្គលតាមទំនើងចិត្តជាពុំខានឡើយ[36]។ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងត្រូវចាត់ទុកថាជាការធ្វើតាមទំនើងចិត្ត នៅពេលដែលការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងនោះមិនមានមូលដ្ឋានច្បាប់ដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ និងដោយមិនស្របតាមតាមនីតិវិធីត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់[37]។ ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវពន្ធនាគារ ដែលដឹងយ៉ាងច្បាស់ថា អ្នកជាប់ឃុំឃាំងត្រូវបានឃុំឃាំងដោយខុសច្បាប់ គឺជាការប្រព្រឹត្តអំពើដាក់មនុស្សក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ដែលអាចចាប់បង្ខំឱ្យទទួលខុសត្រូវពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ[38]។

២. អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត

១៧. "អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត" គឺជាប្រភេទសំណល់មួយ (a residual category) ផ្សេងទៀតនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលធ្វើឱ្យអំពើអមនុស្សធម៌ ត្រូវមានទោសជាបទព្រហ្មទណ្ឌដែលមានស្ថានទម្ងន់ទោសប្រហាក់ប្រហែលគ្នានឹងស្ថានទម្ងន់ទោសនៃឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលបានរៀបរាប់ជាក់លាក់រួចមកហើយ[39]។ តម្រូវចាំបាច់ឱ្យមានធាតុផ្សំដូចខាងក្រោមនេះ ដើម្បីអាចឱ្យបានចាត់ទុកអំពើណាមួយថាជា អំពើអមនុស្សធម៌បាន: (១) ជនរងគ្រោះ ត្រូវតែបានទទួលរងនូវការឈឺចាប់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរខាងផ្លូវកាយ ឬនូវការខូចខាតខាងបញ្ញាស្មារតី (ដែលកម្រិតនៃភាពធ្ងន់ធ្ងរត្រូវធ្វើការវាយតម្លៃដោយផ្អែកទៅតាមករណីនីមួយៗ ដោយពិនិត្យជាក់ស្តែងទៅតាមស្ថានភាពរបស់ជនរងគ្រោះ

---

[36] សាលដីកា *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ៥៩។ សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៥៩។ សាលក្រម *Kayishema* កថាខ័ណ្ឌ ១៣៣-១៣៤។

[37] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Blagoje Simic Miroslav Tadic & Simo Zaric* សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងនៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) សំណុំរឿងលេខ IT-95-9 ថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៣ កថាខ័ណ្ឌ៦៤ ("សាលក្រម *Simic*")។ *សូមមើលផងដែរករណី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Milorad Krnojelac* សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) សំណុំ រឿងលេខ. IT-97-25-T ថ្ងៃទី១៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០២ កថាខ័ណ្ឌ ១១៥ ("សាលក្រម *Krnojelac*")។

[38] *សូមអានសេចក្តីសន្និដ្ឋាននៃសាលក្រម* *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ១២៥។

[39] សាលក្រម *Blagojevic* កថាខ័ណ្ឌ៦២៥។ សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ១១៧។ សាលក្រម *Galic* កថាខ័ណ្ឌ១៥២។

ម្នាក់ៗ ។ (២) ការឈឺចាប់នោះចាំបាច់ត្រូវតែជាអំពើ ឬការខកខានមិនបានធ្វើរបស់ជនជាប់ចោទ ឬអ្នកក្រោមបង្គាប់គាត់។ ហើយ (៣) នៅពេលមានអំពើឧក្រិដ្ឋមួយត្រូវបានប្រព្រឹត្តជនជាប់ចោទ ឬអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់គាត់ពិតជាមានការជំរុញចិត្តឱ្យមានចេតនាចង់ធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះទទួលរងការឈឺចាប់ធ្ងន់ធ្ងរខាងផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត[40]។ ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃអំពើនេះត្រូវតែមាន "ទម្ងន់ប្រហាក់ប្រហែល" ទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបានរៀបរាប់[41] ប៉ុន្តែជនរងគ្រោះមិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យទទួលរងការឈឺចាប់ក្នុងពេលយូរអង្វែងនោះទេ[42]។

១៨. យុត្តិសាស្ត្រដែលទាក់ទងទៅនឹងមណ្ឌលឃុំឃាំងនានា បានរកឃើញថា ការរងការខូចខាតខាងផ្លូវកាយ ឬផ្លូវចិត្តធ្ងន់ធ្ងរដែលរួមមានការវាយដំ ការធ្វើទារុណកម្ម ហិង្សាផ្លូវភេទ ការធ្វើឱ្យអាម៉ាស់ ការយាយីបំពានផ្លូវចិត្ត និងការឃុំឃាំងក្នុងស្ថានភាពអាក្រក់ គឺជាអំពើអមនុស្សធម៌[43]។ ការវាយដំ និងការធ្វើបាបជាប្រចាំទៅលើអ្នកជាប់ឃុំឃាំងក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយពួកគេ អំពើព្រៃផ្សៃកើតមានជួនៗ និងការភ័យខ្លាចជាប្រចាំអំពីការវាយដំ ក៏ចាត់ទុកជាប្រព្រឹត្តកម្មអមនុស្សធម៌ផង[44]។

---

[40] សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ១១៧។

[41] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Mitar Vasiljevic* សាលដីការបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) សំណុំរឿងលេខ IT-98-32-A ថ្ងៃទី២៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៤ កថាខ័ណ្ឌ១៦៥ ("សាលដីកា *Vasiljevic*")។ សាលក្រម *Blagojevic* កថាខ័ណ្ឌ៦២៧។

[42] សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ១៦៥។ សាលក្រម *Blagojevic* កថាខ័ណ្ឌ៦២៧។

[43] សាលក្រម *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ១៣៣។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kvocka* សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី(ICTY) សំណុំរឿងលេខ. IT-98-30/1-T, ថ្ងៃទី០២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០១ កថាខ័ណ្ឌ ១៦៤-១៦៥ និង៧២០ (សាលាក្រម *Kvocka*)។

[44] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Aleksovski* សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់ អតីតយូហ្គោស្លាវី(ICTY) សំណុំរឿងលេខIT-95-14/1 ថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៩៩ កថាខ័ណ្ឌ២២៨ ("សាលក្រម *Aleksovski*")។ ក្នុងករណីនេះ ទង្វើទាំងនោះបានត្រូវចាត់ទុកថាជា "ការមើលងាយដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់បុគ្គល"" ក្នុងមាត្រា៣ នៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី។ រឿងនេះឆ្លុះបញ្ចាំងនូវ មាត្រា៣ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ។ ក្នុងសាលក្រម កថាខ័ណ្ឌ៥៤ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា "ការមើលងាយ ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់បុគ្គល" គឺជាប្រភេទមួយនៃ "ការប្រព្រឹត្តអមនុស្សធម៌"។ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញផងដែរថា ទង្វើទាំងនោះគឺជាការបន្ថោកសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ ឬ ការធ្វើឱ្យអាម៉ាស់។

៣. ការធ្វើឲ្យទៅជាទាសករ

១៩. ការធ្វើឲ្យទៅជាទាសករ ត្រូវបានកំណត់និយមន័យថា គឺជាការប្រើប្រាស់អំណាចដោយចេតនា ដើម្បីធ្វើជាម្ចាស់ទៅលើជនណាម្នាក់[45]។ ពុំមានការព្រមព្រៀង ឬឆន្ទៈនៃការសម្រេចដោយសេរីរបស់ជនរងគ្រោះទេ[46]។ កត្តានានាដែលបង្ហាញថាមានអត្ថិភាព នៃការធ្វើឲ្យទៅជាទាសករគឺ រួមមាន: "ការត្រួតត្រាទៅលើចលនាដើរហើររបស់មនុស្សមួយចំនួន ការត្រួតត្រាទៅលើបរិស្ថានខាងផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត ការចាត់វិធានការដើម្បីទប់ស្កាត់ឬធ្វើឱ្យញញើតមិនហ៊ានរត់គេច ការបង្ខំ គំរាមកំហែងថានឹងប្រើកម្លាំង ឬការបង្ខិតបង្ខំ ពេលវេលា ការពោលអះអាងថាជាកម្មសិទ្ធិផ្តាច់មុខ ការដាក់បុគ្គលនោះឲ្យទទួលរងនូវប្រព្រឹត្តកម្មឃោរឃៅ និងការរំលោភបំពាន ការគ្រប់គ្រងផ្លូវភេទ និងពលកម្មដោយបង្ខំ"[47]។

៤. ការធ្វើទារុណកម្ម

២០. ការធ្វើទារុណកម្ម ដែលអាចចាត់ទុកថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺតម្រូវឲ្យមានធាតុផ្សំចំនួនបី(៣): (១) ចាំបាច់ត្រូវមានអំពើ ឬការខកខានមិនបានធ្វើអំពើ ដែលបណ្តាលឲ្យមានការឈឺចាប់ ឬរងគ្រោះធ្ងន់ធ្ងរខាងផ្លូវកាយ ឬផ្លូវចិត្ត (២) បទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្មនោះត្រូវតែបានធ្វើឡើងដោយចេតនា។ និង (៣) បទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្មនោះត្រូវតែបានធ្វើឡើងដោយមានគោលបំណងជាក់លាក់ណាមួយ ដូចជា ដើម្បីឲ្យបានព័ត៌មាន ឬ "ចម្លើយសារភាព" ដើម្បីដាក់ទណ្ឌកម្ម បំភិតបំភ័យឬបង្ខិតបង្ខំជនរងគ្រោះឬតតីយជន ឬដើម្បីរើសអើងដោយមូលហេតុណាមួយប្រឆាំងនឹងជនរងគ្រោះឬតតីយជន[48]។ ការធ្វើទារុណកម្ម[49] គឺមិនចាំបាច់តម្រូវឲ្យមានការរង

---

[45] សាលដីកា *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ១១៦។

[46] *វេទ្ធអាជ្ញា ទល់នឹង Kunarac, Kovac and Vukovic* សាលក្រមៈច្បាប់ជាធរមាន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី(ICTY) សំណុំរឿងលេខ. IT-96-23-T ថ្ងៃទី២២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០១ កថាខ័ណ្ឌ ៥៤២ ("សាលក្រម *Kunarac*")។

[47] សាលដីកា *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ១១៩។ សាលក្រម *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ៥៤៣។

[48] សាលក្រម *Limaj* កថាខ័ណ្ឌ២៣៥។ សាលដីកា *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ១៤២-១៤៤។ សាលក្រម *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ ៤៩៧។ *សូមមើល* សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៤៨១។ សាលក្រម *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ១៧៩។

របួសជាអចិន្ត្រៃយ៍នោះទេឬក៏មិនតម្រូវឱ្យកំរិតនៃការឈឺចាប់នោះត្រូវតែបានធ្វើឡើងដោយៈ ទារុណកម្មនោះដែរគឺអាស្រ័យទៅលើករណីនីមួយៗ[50]។ លើសពីនេះមិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យចារីធ្វើអំពើដែលក្នុងតួនាទីជាផ្លូវការនោះទេ[51]។

២១. យុត្តិសាស្ត្រដែលទាក់ទងជាក់លាក់ទៅនឹងមណ្ឌលឃុំឃាំងនានា បានរកឃើញថា ស្ថានភាពនៃការឃុំឃាំង កង្វះខាតការព្យាបាល និងការរំលោភបំពានដោយផ្ទួនៗ និងជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធទៅលើអ្នកជាប់ឃុំឃាំងគឺសុទ្ធតែជាសញ្ញាដែលបង្ហាញឱ្យឃើញអំពីការធ្វើទារុណកម្ម[52]។ ការរំលោភបំពានហួសហេតុក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយរួមគ្នាជាមួយចេតនាដើម្បីស្រង់ឱ្យបាន“ចម្លើយសារភាព” ឬព័ត៌មាន ក៏ចាត់ទុកថាជាការធ្វើទារុណកម្មដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែរ[53]។ តាមច្បាប់អន្តរជាតិ ប្រធានពន្ធនាគារ គឺជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការការពារអ្នកទោសកុំឱ្យមានការរំលោភបំពានដោយខុសច្បាប់ និងដើម្បីធានាឱ្យស្ថានភាពរស់នៅបានប្រកបដោយភាពមនុស្សធម៌។ ប្រធានពន្ធនាគារទាំងឡាយណាដែលធ្វើបាបអ្នកទោសដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ដើម្បីធ្វើជាគំរូដល់អ្នកក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន ដែលរួមចំណែកបង្កឱ្យមាន“បរិយាកាសនិទណ្ឌភាព”ហេតុនេះអាចត្រូវទទួលខុសត្រូវជាបទព្រហ្មទណ្ឌ[54] ។

៥. ការធ្វើមនុស្សឃាត

២២. ការធ្វើមនុស្សឃាត ដែលចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺតម្រូវឱ្យមានធាតុផ្សំចំនួនបី(៣): (១) ការស្លាប់របស់ជនរងគ្រោះ (២) ការស្លាប់នោះគឺបណ្តាលមកពីការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសសកម្ម

---

[49] សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៤៨៤។

[50] សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៤៨៣។

[51] សាលដីកា *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ១៤៨។

[52] សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ១៥១។

[53] សាលក្រម *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ២៥៥។

[54] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* Dragan Nikolic, សាលក្រមផ្តន្ទាទោស អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង II នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី(ICTY) សំណុំរឿងលេខIT-94-2-S ថ្ងៃទី១៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៣ កថាខ័ណ្ឌ១៧៩ (“សាលក្រមផ្តន្ទាទោស *Nikolic*”)។

និងបទល្មើសអកម្មរបស់ជនជាប់ចោទ ឬរបស់ជនណាម្នាក់ឬច្រើននាក់ផ្សេងទៀត ដែលការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសសកម្ម និងបទល្មើសអកម្មរបស់ជនផ្សេងទៀតនោះ គឺជនជាប់ចោទជាអ្នកត្រូវទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌ និង (៣) បទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយជនជាប់ចោទ ឬដោយជនណាម្នាក់ឬច្រើននាក់ផ្សេងទៀត ដែលបទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្ម ទាំងនោះត្រូវបានជនជាប់ចោទជាអ្នកត្រូវទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌ ដោយមានចេតនាសម្លាប់ ឬបង្កឱ្យមានការខូចខាតលើរាងកាយធ្ងន់ធ្ងរ ឬធ្វើឱ្យរងរបួសជាទម្ងន់ ដោយមានហេតុផលដឹងថា បទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្មនេះ គឺប្រាកដជានឹងបណ្តាលឱ្យមានការស្លាប់បាត់បង់ជីវិតជាពុំខាន[55]។ មិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យបង្ហាញសាកសពជនរងគ្រោះដើម្បីធ្វើជាភស្តុតាងនៃការស្លាប់នោះទេ[56]។

៦. ការសម្លាប់រង្គាល

២៣. ការសម្លាប់រង្គាល ដែលចាត់ទុកថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចាំបាច់តម្រូវមានធាតុផ្សំចំនួនពីរដើម្បីចង្អុលបង្ហាញអំពីបទល្មើសនេះ : (១) បទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្ម បណ្តាលឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ និង (២) ជនជាប់ចោទមានចេតនាដើម្បីសម្លាប់មនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ ឬដើម្បីបង្កើតឡើងនូវស្ថានភាពរស់នៅដែលបណ្តាលឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ[57]។ ការសម្លាប់ក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំអាចត្រូវបានបង្ហាញឱ្យឃើញតាមភស្តុតាងថា បានកើតឡើងដោយសារការដាក់មនុស្សឱ្យរស់នៅក្នុងស្ថានភាពដែលរួមចំណែក ក្នុងការធ្វើឱ្យពួកគេត្រូវស្លាប់បាត់បង់ជីវិត ដូចជាការបង្អត់អាហារនិងការព្យាបាលសុខភាព ដែលសំដៅធ្វើឱ្យមានការបំផ្លិចបំផ្លាញប្រជាជនមួយផ្នែក[58]។ មិនមានតម្រូវការចាំបាច់ឱ្យផ្តល់ពីចំនួនអប្បបរមានៃជនរងគ្រោះ ដើម្បីបំពេញឱ្យគ្រប់គ្រាន់តាមលក្ខខណ្ឌដែលតម្រូវថា ទំហំនៃការស្លាប់នោះមាន "ទ្រង់ទ្រាយធំ" នោះទេ។

---

[55] សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៣៨១។

[56] សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៣៨៣។ សាលក្រម *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ៣២៦។

[57] សាលក្រម *Blagojevic* កថាខ័ណ្ឌ៥៧២។ សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៣៨៨។

[58] សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៣៨៩។ *សូមមើលផងដែរ ទល់នឹង* *Radislav Krstic* សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី(ICTY) សំណុំរឿងលេខ IT-98-33-T ថ្ងៃទី០២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០១ កថាខ័ណ្ឌ៥០៣ ("សាលក្រម *Krstic*")។

ហើយបញ្ហានេះអាចត្រូវបានវាយតម្លៃដោយផ្អែកទៅតាមករណីនីមួយៗ អាស្រ័យទៅលើការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ដែលបានដាក់បន្ទុករួចហើយ និងកត្តាទាំងអស់ដែលពាក់ព័ន្ធ[59]។

៧. ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ

២៤. ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញគឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មមួយ ដែលត្រូវបានគេផ្តល់និយមន័យថាគឺជាការរើសអើង ដោយហេតុផលខាង នយោបាយ ពូជសាសន៍ និងសាសនា ហើយដែលចាំបាច់ត្រូវមានធាតុផ្សំចំនួនពីរ (២) ដើម្បីចង្អុលបង្ហាញអំពីបទល្មើសនេះ: (១) បទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្មនាំឱ្យមានអង្គហេតុនៃការរើសអើងហើយដែលមានការបដិសេធ ឬការបំពារបំពានទៅលើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន ដូចមានចែងក្នុងច្បាប់ទំនៀមទំលាប់អន្តរជាតិ ឬ ច្បាប់សន្ធិសញ្ញា និង (២) បទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយចេតនាក្នុងគោលបំណងដើម្បីឱ្យមានការរើសអើង ដោយសារមូលហេតុមួយក្នុងចំណោមមូលហេតុជាច្រើនដូចដែលបានលើកឡើងរួចមកហើយ[60]។ ទង្វើតែមួយគត់ប៉ុណ្ណោះក៏អាចមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់កំណត់ថាជាការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញបានដែរ ដរាបណាបានបង្ហាញ

---

[59] សាលក្រម *Blagojevic* កថាខ័ណ្ឌ៥៧៣។ សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៣៩១។ សាលក្រម *Stakic* កថាខ័ណ្ឌ៦៤០។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Krajisnik* សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្ម អន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) សំណុំរឿងលេខ IT-00-39-T ថ្ងៃទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៦ កថាខ័ណ្ឌ៧១៦ (សាលាក្រម *Krajisnik*)។

[60] សាលដីកា *Deronjic* កថាខ័ណ្ឌ១០៩។ *សូមមើល រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Miroslav Kvocka Mlado Radic Zoran Zigic & Dragoljub Prcac* សាលដីការបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្ម អន្តរជាតិសម្រាប់ អតីតយូហ្គោស្លាវី(ICTY) សំណុំរឿងលេខ IT-98-30/1-A ថ្ងៃទី២៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៥ កថាខ័ណ្ឌ៣២០, ៤៥៥ ("សាលដីកា *Kvocka*")។ សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ១០១។ សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ១៣១។ សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ១១៣។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Milorad Krnojelac* សាលដីការបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) សំណុំរឿងលេខ IT-97-25-A ថ្ងៃទី១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៣ កថាខ័ណ្ឌ១៨៥ ("សាលដីកា *Krnojelac*")។ សាលក្រម *Blagojevic* កថាខ័ណ្ឌ៥៧៩។ សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៩៩២។ សាលក្រម *Simic* កថាខ័ណ្ឌ៤៧។

ភស្តុតាងអំពីមានធាតុផ្សំទាំងពីរខាងលើ[61] តែអំពើនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញជាក់លាក់ណាមួយត្រូវតែបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់លាស់[62]។

២៥. អំពើនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញរួមមាន អំពើនានាដែលមានស្ថានទម្ងន់ប្រហែលនឹងអំពើទាំងឡាយ ដូចដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ[63] ដែលក្នុងនោះរួមមាន អំពើឃាតកម្ម ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និងការធ្វើទារុណកម្ម។ ការធ្វើឱ្យអាម៉ាស់អាចចាត់ទុកជាការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែរ[64] ហើយការដែលបង្ខំឱ្យទៅធ្វើជាសាក្សីដើម្បីឱ្យឃើញ ឬស្តាប់ការធ្វើទារុណកម្ម ការស្លូវចម្លើយ និងការប្រព្រឹត្តិអំពើឃោរឃៅគ្មានគោលបំណងនៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងត្រូវបានរកឃើញថាគឺសុទ្ធតែជាការរំលោភបំពានខាងស្មារតី និងជាទម្រង់មួយនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ[651]។ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងដែលចេះតែពន្យារពេលយូរ ក៏អាចក្លាយទៅជាការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែរ ប្រសិនបើទង្វើនេះត្រូវបានអនុវត្តដោយមានចេតនារើសអើង យ៉ាងច្បាស់ថាដោយមកពីហេតុផលខាងសាសនា នយោបាយ ឬពូជសាសន៍[66]។ ការវាយដំ ឬធ្វើទារុណកម្មដោយសារការជាប់ទាក់ទងខាងនយោបាយ ឬសាសនារបស់ជនរងគ្រោះ ក៏ជាការបង្ហាញឱ្យឃើញអំពី

---

[61] សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ១០២។ សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ១៣៥។ សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ១១៣។ សាលក្រម *Blagojevic* កថាខ័ណ្ឌ៥៨២។

[62] សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ១៣៩។

[63] សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ១០២និង៦៧១។ *សូមមើល* សាលដីកា *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ៣២១។ សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ១៣៥។

[64] ការធ្វើឱ្យអាម៉ាស បានត្រូវកំណត់និយមន័យថាជាអំពើដែលបង្កឱ្យមានការខូចខាតផ្លូវចិត្ត រាប់បញ្ចូលទាំងការដាក់អ្នកទោសនៅក្នុងកន្លែងតូចចង្អៀត និងកខ្វក់ ការធ្វើឱ្យពួកគេសុំទឹកផឹក ហើយនិងការដាក់ពួកគេឱ្យស្ថិតនៅក្រោម ការវាយដំ ការគម្រាមកំហែង និងការធ្វើឱ្យបាក់ស្មារតីជាប្រចាំ ។ សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ១៩០។ សាលដីកា *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ៣២៤-៣២៥។ សាលក្រមផ្តន្ទាទោស *Nikolic* កថាខ័ណ្ឌ៦៩។

[65] សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ១៩២។

[66] សាលក្រម *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ៤៣៨។

00364858

E1/53

ចេតនារើសអើងដែលលក្ខខណ្ឌបានតម្រូវដែរ[67]។ ចេតនារើសអើងដែលបានតម្រូវនោះក៏អាចទាញជាសេចក្តីសន្និដ្ឋានបានតាមរយៈលក្ខណៈរើសអើងរបស់មណ្ឌលឃុំឃាំងនោះទាំងមូលតែម្តង[68]។

អំពើបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ

២៦. មាត្រា៦ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់ អ.វ.ត.ក ដើម្បីនាំខ្លួនបុគ្គលជនសង្ស័យទាំងអស់ពីបទប្រព្រឹត្តអំពើបំពារបំពានធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ (អំពើបំពារបំពានធ្ងន់ធ្ងរ) មកកាត់ទោស។ បទល្មើស ជាក់លាក់មួយចំនួនដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៦ រួមមាន អំពើមនុស្សឃាតដោយចេតនា ការធ្វើទារុណកម្ម ឬការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌ ការបង្កដោយចេតនាឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរឬឱ្យមានការឈឺចាប់ដល់រាងកាយ ឬសុខភាព ការដកហូតដោយចេតនាពីឈ្លើយសឹក ឬជនស៊ីវិលនូវសិទ្ធិទទួលបានការកាត់ក្តីដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ និងដោយទៀងទាត់ និងការបង្ខាំងជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់។ ដូចគ្នានេះដែរ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី(ICTY)[69] និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ(ICC)[70] មានអំណាចកាត់ទោសលើឧក្រិដ្ឋកម្មដូចគ្នានេះ ដូចដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៦ ពោលគឺ លើការបង្ខាំងជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់[71] ការដកហូតសិទ្ធទទួលបានការកាត់ទោសដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ និងដោយទៀងទាត់[72] ការបង្កដោយចេតនាឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរ ឬឱ្យមានការឈឺចាប់ដល់រាងកាយ ឬសុខភាព[73]

---

[67] សាលដីកា *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ៣៦៦។

[68] សាលដីកា *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ៣៦៤និង៣៦៦។

[69] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា២។

[70] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា៨។

[71] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា២(ច)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា ២ (ក)(vii)។

[72] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា ២(ង)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា ២(ក)(vi)។

[73] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា២ (គ) ។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមមា ត្រា២ (ក)(iii)។

ការធ្វើទារុណកម្ម ឬការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌[74] និងអំពើមនុស្សឃាតដោយចេតនា[75]។ ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសទាំងនេះត្រូវបានពិភាក្សាដូចខាងក្រោមនេះ ។

២៧. ចំពោះការប្រព្រឹត្តិបទល្មើស ដែលបង្កឲ្យមានអំពើបំពារបំពានធ្ងន់ធ្ងរ ធាតុផ្សំនៃយុត្តាធិការមួយចំនួនបានតម្រូវឲ្យមានចាំបាច់: (១) បទល្មើសជាក់លាក់ត្រូវតែប្រព្រឹត្តិក្នុងបរិបទនៃ/និងរួមបញ្ចូលគ្នាជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ (២) ចារីបានដឹងអំពីស្ថានភាពជាក់ស្តែង ដែលបានបង្កើតឱ្យមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធ (៣) អំពើ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តិប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឬទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលត្រូវបានការពារដូចមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវមួយឬច្រើន ក្នុងឆ្នាំ១៩៤៩ និង (៤) ចារីបានដឹងស្ថានភាព ដែលបង្កើតបានជាឋានៈ ដែលត្រូវការពារនេះ[76] ។

លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃយុត្តាធិការ

១. ជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ

២៨. ជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិត្រូវតែកើតមានដោយពិតប្រាកដ។ លើសពីនេះទៀត ត្រូវមានចំណងទាក់ទងគ្នាមួយរវាងជម្លោះអន្តរជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់[77]។ ជម្លោះប្រដាប់អាវុធកើតមាន "នៅពេលណាមានដំណោះស្រាយដោយការប្រើប្រាស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរវាងរដ្ឋ

[74] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី, មាត្រា 2(b)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា 2(ក)(ii)។

[75] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា 2(ក)។ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា 2(ក) (i)។

[76] គណៈកម្មការរៀបចំតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ PCNICC/2000/L.1/Rev.1/Add.2 (២០០០) ឧបសម្ព័ន្ធ III។ សូមមើលសៀវភៅនិពន្ធដោយ Knut DORMANN ចូលរួមវិភាគទានដោយ Louise DOSWALD-BECK និង Robert KOLB មានចំណងជើងថា ធាតុផ្សំនៃក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមដែលស្ថិតនៅក្រោមលក្ខន្តិកៈក្រុងរ៉ូមនៃតុលាការ ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ៖ ប្រភពនិងសេចក្តីអត្ថាធិប្បាយ (*Elements of War Crimes under the Rome Statute of the International Criminal Court: Sources and Commentary)* (Cambridge University Press, 2002) ទំព័រ១៧។

[77] *រដ្ឋអាជ្ញាទល់នឹង Sefer Halilovic* សាលក្រមបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) សំណុំរឿងលេខ. IT-01-48-T ថ្ងៃទី១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៥ កថាខ័ណ្ឌ២៩ (សាលក្រម *Halilovic*)។ សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ ១២៨។

នានាឬដោយអំពើហិង្សាប្រដាប់អាវុធយូរអង្វែងរវាងអាជ្ញាធរនៃរដ្ឋាភិបាល និងក្រុមប្រដាប់អាវុធដែលមានការចាត់តាំង ឬរវាងក្រុមទាំងនេះនៅក្នុងរដ្ឋណាមួយ[78]។ ជម្លោះប្រដាប់អាវុធមួយអាចក្លាយទៅជាជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ នៅពេលជម្លោះទាំងនេះមានការចូលរួមដោយរដ្ឋពីរ ឬច្រើន។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវពីទំនាក់ទំនងគ្នារវាងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ត្រូវបានបំពេញគ្រប់គ្រាន់គឺ នៅពេលដែល ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ទាំងនោះមាន "*ទំនាក់ទំនងគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធ*" ទៅនឹងអំពើអរិភាពនានា។ មិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យបង្ហាញភស្តុតាងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងតំបន់តែមួយជាមួយគ្នានិងសកម្មភាពវាយប្រយុទ្ធគ្នាជាក់ស្តែងនោះទេ[79]។

២. ជនដែលត្រូវទទួលបានការការពារ

២៩. អនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវទី IV បានពង្រីកបន្ថែមនូវឋានៈនៃ "ជនដែលត្រូវទទួលបានការការពារ" ដល់ជនស៊ីវិលនៃរដ្ឋដែលកំពុងប្រយុទ្ធគ្នាណាមួយដែល "ស្ថិតក្នុងកណ្តាប់ដៃនៃភាគីជម្លោះ ឬភាគីដែលមានអំណាចក្តោបក្តាប់ណាមួយ ដែលខ្លួនមិនមែនជាជាតិសាសន៍របស់ភាគីនោះ"[80]។ អនុសញ្ញានេះការពារ ជនស៊ីវិលដែលរសាត់ខ្លួនចូលក្នុងទឹកដីដែលត្រួតត្រាដោយរដ្ឋជាបច្ចាមិត្រ[81]។ តាមធម្មតាឋានៈជនដែលត្រូវទទួលការការពារនេះគឺគេកំណត់តាមរយៈសញ្ជាតិ ប៉ុន្តែគេអាចកំណត់វាបានដែរតាមរយៈការ ធ្វើតេស្តរក "ស្វាមីភក្តិ" ពោលគឺផ្តោតលើស្វាមីភក្តិរបស់ជននោះចំពោះភាគីណាមួយ

[78] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Dusko Tadic* សាលដីកាលើបណ្តឹងរបស់មេធាវីការពារក្តីចំពោះបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍លើ បញ្ហា យុត្តាធិការ IT-94-1-A អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី ថ្ងៃទី០២ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩៥ កថាខណ្ឌ៧០។

[79] អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង *Vasiljevic* កថាខណ្ឌ២៥។

[80] អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ (IV) ទាក់ទិននឹងការការពារជនស៊ីវិល ក្នុងអំឡុងពេលមានសង្គ្រាម ថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ ១៩៤៩ មាត្រា៤ (1) ("អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV")។ អនុសញ្ញានេះចាប់ផ្តើមតាមរយៈការការពារមនុស្សគ្រប់រូប ដែលស្ថិត"នៅក្នុងដៃភាគីណាមួយនៃពីជម្លោះ ឬភាគីដែលគ្រប់គ្រងអំណាចដែលខ្លួនមិនមែនជាសញ្ជាតិនោះ"។ សន្ធិសញ្ញានេះមិនរាប់បញ្ចូលនូវជនជាតិណាដែលមកពីរដ្ឋអព្យាក្រឹត្យ ឬរដ្ឋដែលមានសង្គ្រាម អ្នកទាំងឡាយណាដែល សុំការការពារក្រោមសន្ធិសញ្ញាណាមួយនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ និងក្រុមផ្សេងៗទៀតដែលមានឋានៈត្រូវទទួល បានការការពារ។ អ្នកទាំងឡាយណាដែលបានរាប់បញ្ចូលគឺមានឋានៈដែលត្រូវទទួលបានការការពារ។ ក្នុងការ អនុវត្តន៍ ក្រុមដែលមានសិទ្ធិទទួលបានការការពារគឺជនស៊ីវិលនៃរដ្ឋដែលជាសត្រូវ។

[81] សាលក្រម *Naletilic* កថាខណ្ឌ២០៨។

នៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាជាងការកំណត់ទៅលើតែសញ្ជាតិរបស់ពួកគាត់[82]។ ឋានៈដែលត្រូវទទួលបានការការពារនេះអាចអនុវត្តបានដែរចំពោះបុគ្គលទាំងឡាយណា ដែលមានសញ្ជាតិដូចគ្នានឹងអ្នកដែលចាប់គាត់ ត្បិតនៅក្នុងជម្លោះសម័យទំនើប គេអាច "ដាក់បញ្ចូល" ជនរងគ្រោះថាជាមនុស្សរបស់រដ្ឋបដិបក្ខក្នុងជម្លោះប្រដាប់អាវុធនោះ បើទោះបីការពិត ពួកគាត់មានសញ្ជាតិជាផ្លូវការដូចគ្នានឹងអ្នកចាប់ពួកគាត់យ៉ាងណាក៏ដោយ[83]។ អនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវទី III ក្តោបការការពារនេះរហូតដល់ "សមាជិកកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនៃភាគីណាមួយក្នុងជម្លោះ" ដែលបាន "ធ្លាក់ចូលក្នុងអំណាចរបស់បច្ចាមិត្រ"[84]។ តាមធម្មតាគេចាត់ទុកជន ដែលត្រូវទទួលបានការការពារប្រភេទនេះថាជា "ឈ្លើយសឹក"។

៣. ការដឹងឮអំពីកាលៈទេសៈពិតជាក់ស្តែង

៣០. បន្ថែមលើការមាន *ចេតនាឧក្រិដ្ឋ* ដែលជាលក្ខខណ្ឌចំបាច់ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋជាក់លាក់ណាមួយនោះ ចារីត្រូវតែ: (១) ដឹងអំពីកាលៈទេសៈពិតជាក់ស្តែងនៃអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ និង (២) ដឹងអំពីកាលៈទេសៈពិតជាក់ស្តែង ដែលបង្កើតបានជាឋានៈដែលត្រូវទទួលបានការការពារ។ ការដឹងថារដ្ឋបរទេសណាមួយ មានជាប់ពាក់ព័ន្ធក្នុងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ គឺជាការបំពេញនូវធាតុផ្សំទី១ស្តីអំពីអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ[85]។ ការដឹងថាជនរងគ្រោះជាជននៃភាគីបដិបក្ខនៅក្នុងជម្លោះ គឺបំពេញធាតុផ្សំទី២ ស្តីពី ឋានៈរបស់ជនរងគ្រោះ[86]។

---

[82] សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៣២២-៣២៣ ៣២៨-៣៣០។

[83] សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ១៧៤ សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៣២៩-៣៣០។ សូមមើល សាលដីកា រវាង*រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Dusko Tadic* របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-94-1-A ថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៩ កថាខ័ណ្ឌ១៦៦ (សាលដីការបស់ Tadic)។

[84] អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ (III) ទាក់ទិននឹងប្រព្រឹត្តកម្មលើឈ្លើយសឹក ថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៩ មាត្រា៤ ("អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ III")។

[85] សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៣១១។

[86] សៀវភៅនិពន្ធដោយ Knut DORMANN ចូលរួមវិភាគទានដោយ Louise DOSWALD-BECK និង Robert KOLB មានចំណងជើងថា *ធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្រោមលក្ខន្តិកៈក្រុងរ៉ូមនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ អន្តរជាតិ: ប្រភពសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ស្តីពីច្បាប់សារធាតុជាធរមាន ស្របតាមវិធាន៩២*

បទល្មើសជាក់លាក់

១. ការបង្ខាំងប្រជាជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់

៣១. ធាតុផ្សំនៃការបង្ខាំងដោយខុសច្បាប់ គឺដូចគ្នាបេះបិទនឹងធាតុផ្សំនៃការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងមនុស្ស ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិមួយ[87]។

២. អំពើដកហូតសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ និងទៀងទាត់

៣២. ការដកហូតសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ និងប្រក្រតី ពីជនដែលត្រូវទទួលបានការការពារ ដោយការបដិសេធចោលនូវការធានាតាមផ្លូវតុលាការដូចមានចែងជាពិសេសក្នុងអនុសញ្ញានៃទីក្រុងហ្សឺណែវទីIII ឆ្នាំ១៩៤៩ គឺការបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរចំពោះអនុសញ្ញានៃទីក្រុងហ្សឺណែវ។ សិទ្ធិទាំងឡាយដូចតទៅនេះគឺមិនអាចត្រូវបដិសេធចោលបានឡើយ: (១) សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការវិនិច្ឆ័យក្តីដោយតុលាការមួយឯករាជ្យ និងអនាគតិ[88] (២) សិទ្ធិត្រូវទទួលការជូនដំណឹងឲ្យដឹងភ្លាមៗ អំពីបទល្មើសដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានគេចោទប្រកាន់[89] (៣) ការការពារកុំឲ្យមានធ្វើការផ្តន្ទាទោសជាសមូហភាព[90] (៤) សិទ្ធិទទួលបានការការពារទៅតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព[91] (៥) សិទ្ធិមិនត្រូវបានគេផ្តន្ទាទោសលើសពីមួយដងចំពោះ បទការប្រព្រឹត្តដដែល ឬបទចោទតែមួយ (*ne bis in idem*)[92] (៦) សិទ្ធិទទួលបានការជូនដំណឹង អំពីសិទ្ធិប្តឹង

និងការអត្ថាធិប្បាយ Elements of War Crimes under the Rome Statute of the International Criminal Court: Sources and Commentary (Cambridge University Press, 2002) ទំព័រ២៩។

[87] សាលក្រម Kordic កថាខ័ណ្ឌ២៩២។ សាលក្រម *Simic* កថាខ័ណ្ឌ៦៣។

[88] អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ III មាត្រា៨៤ (២)។

[89] អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ III មាត្រា១០៤ ។ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV, មាត្រា៧១ (២)។

[90] អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ III មាត្រា៨៧ ។ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV មាត្រា៣៣។

[91] អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ III មាត្រា៩៩ (១) ។ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV មាត្រា៦៧។

[92] អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ III មាត្រា៨៦ ។ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV មាត្រា 117(៣)។

ឧទ្ទរណ៍[93] (៧) សិទ្ធិមិនត្រូវបានគេកាត់ទោស ឬប្រហារជីវិត ដោយគ្មានការប្រកាសសាលក្រមជាមុន ដោយតុលាការ ដែលបានបង្កើតត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់[94]។

៣. ចេតនាធ្វើឱ្យរងការឈឺចាប់ដ៏ធំធេង ឬឱ្យមានរបួសស្នាមធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬដល់សុខភាព

៣៣. ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះត្រូវបានគេឱ្យនិយមន័យថា ជាអំពើឬការខកខានមិនបានធ្វើអំពើដោយចេតនាមួយដែលបង្កឱ្យមានការរងទុក្ខវេទនាដ៏ធំធេងដល់ផ្លូវចិត្ត ឬដល់រូបរាងកាយ ឬការរងរបួស[95]។ ប្រភេទនៃឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ រួមបញ្ចូលនូវអំពើមួយចំនួនដែលបំពេញមិនបានគ្រប់ទៅតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃអំពើទារុណកម្មផងដែរ ដែលទោះបីជារាល់អំពើនៃការធ្វើទារុណកម្មទាំងអស់អាចស្ថិតនៅក្នុងរង្វង់នៃបទល្មើសមួយនេះយ៉ាងណាក៏ដោយ[96]។ បើទោះបីជាជនរងគ្រោះត្រូវតែទទួលរងទុក្ខទោស"ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ" យ៉ាងណាក្តី ក៏មិនចាំបាច់តម្រូវរកភស្តុតាងឱ្យឃើញថា ការរងរបួសមួយ ឬច្រើនទាំងនោះ គឺជាការរងទុក្ខវេទនាជាអចិន្ត្រៃយ៍ ឬដែលមិនអាចជួសជុលវិញបាននោះដែរ[97]។ ឧក្រិដ្ឋកម្មមួយនេះមានលក្ខណៈខុសគ្នាពីឧក្រិដ្ឋកម្មនៃប្រព្រឹត្តកម្មអមនុស្សធម៌ ដែលតម្រូវឱ្យមានការបង្ហាញភស្តុតាងអំពីការរងរបួសធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ និងផ្លូវចិត្ត។ ការធ្វើឱ្យខូចខាតដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្សជាបុគ្គល គឺមិនរាប់បញ្ចូលនៅក្នុងបទល្មើស នេះទេ[98]។

---

[93] អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ III មាត្រា១០៦ ។ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV មាត្រា៧៣។

[94] អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ III មាត្រា៣ ។ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV មាត្រា៣។

[95] សាលក្រម *រដ្ឋអាជ្ញា* ទល់នឹង *Kordic និង Cerkez* តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-94-14/2-T ថ្ងៃទី២៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០១ កថាខ័ណ្ឌ២៤៥ (សាលក្រម *Kordic)។* សាលក្រម *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Tihomir Blaskic* តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-95-14-T ថ្ងៃទី០៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០០ កថាខ័ណ្ឌ១៥៦ ("សាលក្រម *Blaskic*")។ សាលក្រម *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Zejnil Delalic Zdravko Mucic* aka "*Pavo*" *Hazim Delic and Esad Landzo* aka "Zenga" *Delalic* តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ. IT-96-21-T ថ្ងៃទី១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៨ កថាខ័ណ្ឌ៥១១ ("សាលក្រម *Delalic*")។

[96] សាលក្រម *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ៥១១ សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ១៥៦។

[97] សាលក្រម *Naletilic* កថាខ័ណ្ឌ៣៤០-៣៤១ សាលក្រម *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ២៤៥។

[98] សាលក្រម *Kordic and Cerkez* កថាខ័ណ្ឌ២៤៥។

៤. ការធ្វើទារុណកម្ម ឬប្រព្រឹត្តិកម្មអមនុស្សធម៌

ការធ្វើទារុណកម្ម

៣៤. ធាតុផ្សំទាំងឡាយនៃអំពើទារុណកម្ម ដែលចាត់ទុកថាជា ការបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរចំពោះអនុសញ្ញានៃទីក្រុងហ្សឺណែវ គឺដូចគ្នាបេះបិទនឹងធាតុផ្សំនៃអំពើទារុណកម្មដែលចាត់ទុកថាជា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែរ[99]។

ប្រព្រឹត្តកម្មអមនុស្សធម៌

៣៥. ប្រព្រឹត្តកម្មអមនុស្សធម៌ត្រូវបានគេកំណត់និយមន័យថា គឺជា បទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្មដោយចេតនាមួយដែលបង្កឱ្យមានការខូចខាតដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដល់ស្មារតី ឬការឈឺចាប់ដល់រូបរាងកាយ ឬការរងរបួស ឬចាត់ទុកថាការវាយប្រហារធ្ងន់ធ្ងរដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងប្រឆាំងនឹងជនទាំងឡាយដែលត្រូវបានទទួលការការពារ[100]។ រាល់អំពើផ្សេងៗទៀតដែលគេរកឃើញថាជាអំពើទារុណកម្ម ឬដោយមានចេតនាបង្កឱ្យមានការរងឈឺចាប់ដ៏ធំធេង ឬឱ្យមានរបួសស្នាមធ្ងន់ធ្ងរ ក៏ត្រូវបានរាប់បញ្ចូលជាប្រព្រឹត្តកម្មអមនុស្សធម៌ដែរ។ ក៏ប៉ុន្តែប្រភេទនៃបទល្មើសទី៣នេះត្រូវបានពង្រីកបន្ថែមផងដែរ រហូតទៅដល់អំពើផ្សេងៗទៀតដែលរំលោភបំពានទៅលើគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃប្រព្រឹត្តកម្មអមនុស្សធម៌ ជាពិសេសនោះគឺការគោរពចំពោះសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស។ បញ្ហាដែលថាតើមានអំពើដោយឡែកណាមួយ ដែលបង្កើតបានជាប្រព្រឹត្តកម្មអមនុស្សធម៌ដែរឬទេនោះ គឺជាបញ្ហាខាងអង្គហេតុ ដែលគេត្រូវយកមកវិនិច្ឆ័យដោយផ្អែកទៅលើរាល់កាលៈទេសៈទាំងអស់ជាមុនសិន[101]។

---

[99] សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៤៨២ "និយមន័យពាក្យថា "ធ្វើទារុណកម្ម" នៅតែដដែល ដោយមិនគិតពីមាត្រា នេះនៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈដែលបានចោទទៅលើជនត្រូវចោទឡើយ។"

[100] សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៣៩ ។ សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៦៦៥ ។ សាលក្រម *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ២៥៦ *Blaskic* សាលក្រម កថាខ័ណ្ឌ១៥៤-១៥៥ សាលក្រម *Naletilic* កថាខ័ណ្ឌ២៤៦។

[101] សាលក្រម *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ៥៤៤។

៥. ការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា

៣៦. និយមន័យនៃការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា ដែលចាត់ទុកថាជាអំពើបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរចំពោះអនុសញ្ញានៃទីក្រុងហ្សឺណែវគឺមាននិយមន័យដូចគ្នាបេះបិទទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មនៃអំពើឃាតកម្មដែលចាត់ទុកថាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ(ដូចបានពិពណ៌នាខាងលើ)[102]លើកលែងតែត្រង់ចំណុច ដែលត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងថាជនរងគ្រោះនោះពិតជា "ជនដែលត្រូវទទួលបានការការពារ"។

ឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិ

៣៧. **ឌុច** ត្រូវទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើនៃការធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើមនុស្សឃាតនៅមន្ទីរ ស-២១ ក្នុងមាត្រា ៣ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ដែលផ្តល់យុត្តាធិការដល់តុលាការនេះទៅលើបទល្មើសទាំងឡាយ ដែលល្មើសនឹងមាត្រា ៥០០, ៥០១, ៥០២, ៥០៤, ៥០៥, ៥០៦, និង ៥០៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៥៦។

១. ការធ្វើទារុណកម្ម

៣៨. ការធ្វើទារុណកម្ម គឺជាបទល្មើសមួយដែលមានចែងក្នុងមាត្រា៥០០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦។ អំពើ ទារុណកម្មបានកើតឡើង នៅពេលណាអំពើនៃការធ្វើទារុណកម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្ត (១) ក្នុងចេតនាឱ្យបានពត៌មានផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍សម្រាប់ការប្រព្រឹត្តិបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិម ឬ (២) ដើម្បីធ្វើការគាបសង្កត់ ឬដោយអំពើព្រៃផ្សៃ។

២. ការធ្វើមនុស្សឃាត

[102] សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៣៨។ *សូមមើលផងដែរ* សាលក្រម *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ២២៩ ។ សាលក្រម *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ ៣៨០ ៣៨១។

៣៩. ការធ្វើមនុស្សឃាត ឬអំពើឃាតកម្មដោយគិតទុកជាមុន គឺជាបទល្មើសមួយ ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា៥០១ និង៥០៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦។ អំពើមនុស្សឃាតកើតមានឡើងនៅពេលណាមានការស្លាប់ ដែលបណ្ដាលមកពីអំពើដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង ឬដែលបានប៉ុនប៉ងគិតទុកជាមុនដោយមានចេតនាចង់ធ្វើឱ្យស្លាប់។ ប្រសិនបើអំពើមនុស្សឃាតគឺបណ្ដាលមកពីអំពើទាំងឡាយដែលគេធ្វើបានសម្រេច ឬបានរៀបចំធ្វើដោយមានការគិតទុកជាមុន ដោយមានគោលបំណងបង្កឱ្យមានរបួសស្នាម ប៉ុន្តែមិនចង់បណ្ដាលឱ្យស្លាប់ទេនោះ អំពើនោះត្រូវគេកំណត់បទចោទថា ជាអំពើមនុស្សឃាតដោយអចេតនា អនុលោមតាមមាត្រា៥០១ និង៥០៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

ការទទួលខុសត្រូវ

៤០. មាត្រា ២៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ស្ដីពីការទទួលខុសត្រូវជាបុគ្គលចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មចែងថា ជនសង្ស័យទាំងឡាយណាដែល "បានរៀបចំផែនការញុះញង់ បានបញ្ជា បានជួយជ្រោមជ្រែង ឬបានប្រព្រឹត្ត" ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ត្រូវទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌជាបុគ្គលចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ។ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋនេះ គឺមានជាប់ពាក់ព័ន្ធដល់ថ្នាក់លើទាំងឡាយណាដែលខកខានមិនបានទប់ស្កាត់ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះអំពើឧក្រិដ្ឋដែលអ្នកក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួនបានប្រព្រឹត្តឬបានបម្រុងនឹងប្រព្រឹត្ត។ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ឬតុលាការអន្តរតូបនីយកម្មផ្សេងៗទៀត ដូចជា ICTY, ICTR, SCSL និង ICC មានអំណាចផ្ដន្ទាទោសជនទាំងឡាយ ទៅតាមទម្រង់ដូចៗគ្នានឹងការទទួលខុសត្រូវនេះដែរ ដូចជា ការរៀបចំផែនការ[103] ការញុះញង់[104] ការបញ្ជា[105] ការជួយជ្រោមជ្រែង[106] និងការប្រព្រឹត្តិ[107] ព្រមទាំងការ

---

[103] លក្ខន្តិកៈតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៧ (១)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា មាត្រា៦ (១)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន Statute, មាត្រា៦ (១)។

[104] លក្ខន្តិកៈតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៧ (១)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា មាត្រា៦ (១)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន Statute, មាត្រា៦ (១)។

[105] លក្ខន្តិកៈតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៧ (១)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា មាត្រា៦ (១)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន , មាត្រា៦ (១)។ លក្ខន្តិកៈ ទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា២៥ (៣ខ)

ខកខានមិនបានទប់ស្កាត់ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះបទឧក្រិដ្ឋនានាក្នុងនាមជាថ្នាក់លើមួយរូប[108]។ ធាតុផ្សំនៃទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវទាំងនេះ និងការដែលអាចយកវាមកអនុវត្តបានចំពោះ ឌុច នៅក្នុងករណីនេះ គឺមានពិភាក្សាដូចខាងក្រោមនេះ។

១. បានប្រព្រឹត្ត

ការប្រព្រឹត្តិដោយផ្ទាល់

៤១. បើទោះបីជាតាមធម្មតា ឧក្រិដ្ឋមួយគឺច្រើនតែបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយមនុស្សតែម្នាក់យ៉ាងណាក្តី ក៏សហចារីជាច្រើនរូបក៏អាចជាប់ពិរុទ្ធពីការប្រព្រឹត្តិបទឧក្រិដ្ឋណាមួយនោះបានដែរ ប្រសិនបើ "ការប្រព្រឹត្តិរបស់ជនម្នាក់ៗនោះបំពេញគ្រប់ទៅតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃធាតុផ្សំនានា" របស់អំពើឧក្រិដ្ឋមួយឬច្រើនដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះ[109]។ អំពើពិរុទ្ធ (*actus reus*) ក្នុងការប្រព្រឹត្តបានកើតឡើង គឺនៅពេលដែលជនជាប់ចោទ "ដោយខ្លួនឯងប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋដែលពាក់ព័ន្ធជាក់ស្តែង ឬបណ្តែតបណ្តោយធ្វើឲ្យមានការខកខានដែលមានពិរុទ្ធនោះ"[110]។ ចំពោះ *ចេតនាឧក្រិដ្ឋ* (*mens rea*) ដែលតម្រូវក្នុងការប្រព្រឹត្តិនោះ គឺជនជាប់ចោទត្រូវមានចេតនាប្រព្រឹត្តបទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្ម ឬមាន

---

[106] លក្ខន្តិកៈតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៧ (១)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ្វ៉ាន់ដា មាត្រា៦ (១)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន , មាត្រា៦ (១)។ លក្ខន្តិកៈ ទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា២៥ (៣គ)

[107] លក្ខន្តិកៈតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៧ (១)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ្វ៉ាន់ដា មាត្រា៦ (១)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន , មាត្រា៦ (១)។ លក្ខន្តិកៈ ទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា២៥ (៣ក)

[108] លក្ខន្តិកៈតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា៧ (២)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ្វ៉ាន់ដា មាត្រា៦ (៣)។ លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន , មាត្រា៦ (៣)។ លក្ខន្តិកៈ ទីក្រុងរ៉ូម មាត្រា២៨ (ខ)

[109] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Kajelijeli* សាលក្រម និងការកាត់ទោស អង្គជំនុំជម្រះតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាលីអូន សំណុំរឿងលេខ. តុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាលីអូន-98-44A-T ថ្ងៃទី០១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៣ កថាខ័ណ្ឌ៧៦៤ ("សាល ក្រម *Kajelijeli*") សាលក្រម *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ៣៩០។

[110] សាលក្រម *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ៣៩០ សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ១៨៨។ សាលក្រម *Krstic* កថាខ័ណ្ឌ៦០១។

ចេតនាចង់បណ្តែតបណ្តោយចង់ឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មនោះកើតឡើង[111]។ ឬម្យ៉ាងទៀត ការដឹង ឬការមានអារម្មណ៍ដឹងរបស់ជនជាប់ចោទអំពីភាវនីយភាពសំខាន់ថាបទល្មើសសកម្ម ឬបទល្មើសអកម្ម គឺបណ្តាលមកពីការប្រព្រឹត្តិរបស់ខ្លួននោះ គឺវាជាការគ្រប់គ្រាន់ហើយ [112]។

តាមរយៈសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម

៤២. ការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសអ្វីមួយតាមរយៈសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ត្រូវបានគេទទួលស្គាល់នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY, ICTR និង SCSL[113]។ ដោយច្បាប់ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានព្រាងឡើងនៅក្រោយពេល បង្កើតលក្ខន្តិកៈនៃតុលាការ ICTY និង ICTR និងមានប្រើភាសាដូចគ្នាស្តីពីទម្រង់នៃការទទួល

[111] សាលក្រម *Limaj* កថាខ័ណ្ឌ៥០៩ សាលក្រម *Simic* កថាខ័ណ្ឌ១៣៧។

[112] សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ២៥១។

[113] *សូមមើល រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Milutinovic* និងអ្នកដទៃទៀត សេចក្តីសម្រេចទៅលើញត្តិរបស់ Dragoljub Ojdanic ប្រឆាំងនឹងយុត្តាធិការ é សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ សំណុំរឿងលេខ. IT-99-37-AR72, ថ្ងៃទី២១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៣ កថាខ័ណ្ឌ២០ (បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ *Milutinovic*") "តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍É ចាត់ទុក សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ជាទម្រង់មួយនៃការប្រព្រឹត្ត យោងតាមមាត្រា៧(១) នៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈ"។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Gacumbitsi* សាលក្រមតុលាការពិសេសសម្រាប់ សេរ៉ាលីអូន តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ សំណុំរឿងលេខ តុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាលីអូន-2001-64-A ថ្ងៃទី០៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០០៦ កថាខ័ណ្ឌ១៥៨។ "តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី អ្វីៗធ្លាប់មានពីមុនមកបានបញ្ជាក់ថាជនត្រូវចោទនៅចំពោះមុខសាលាក្តីនេះ អាចនឹងត្រូវបានគេរកឃើញថា ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មមួយ ក្នុងអត្ថន័យនៃមាត្រា៦ (១) នៃលក្ខន្តិកៈនេះក្រោមប្រភេទ មួយនៃប្រភេទទាំងបីនៃការទទួលខុសត្រូវចំពោះសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម"។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Fofana & Kondewa* សាលក្រម ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាលីអូន អង្គជំនុំជម្រះ សំណុំរឿងលេខច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃតុលា ការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាលីអូន -04-14-T ថ្ងៃទី០២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧ កថាខ័ណ្ឌ២០៨ "ការប្រព្រឹត្ត (ដូចដែលបាន ប្រើក្នុងច្បាប់លក្ខន្តិកៈនេះ) គឺអាចប្រែប្រួលរាប់បញ្ចូលទាំងការចូលរួមក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម រួម"។

ខុសត្រូវនោះ ដូច្នេះគឺ ភាសាដែលគេប្រើក្នុងមាត្រា ២៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក គឺគេទំនងជាចង់ដាក់បញ្ចូលនូវសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមក្នុងនេះផងដែរ[114]។

៤៣. សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម គឺជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយដែលដាក់ការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌ ទៅលើបុគ្គលទាំងឡាយ ចំពោះអំពើដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយមនុស្សមួយក្រុមជាសមូហភាព ដើម្បីជួយជំរុញធ្វើឱ្យបានសម្រេចនូវគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មរួមមួយ[115]។ បើទោះបីជាពាក្យបច្ចេកទេសនៃ"សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម" វាថ្មីបន្តិចក៏ដោយ ក៏ទស្សនៈទានផ្នែកច្បាប់ជាមូលដ្ឋានរបស់វា គឺមានស្រាប់រួចមកហើយ ទាំងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ និងទាំងក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ យ៉ាងហោចណាស់ចាប់តាំងពីសង្គ្រាមលោកលើកទី២មកម្ល៉េះ។ មានការជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌរាប់ពាន់ករណីលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តកាលពីក្នុងអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ដែលមានទាំងលក្ខណៈជាតិផង និងអន្តរជាតិផង។ ការជំនុំជម្រះក្តីទាំងនេះបានរកឃើញថា បុគ្គលទាំងឡាយអាចត្រូវទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌក្នុងនាមជា សហចារីចំពោះការចូលរួមរបស់ខ្លួននៅក្នុងផែនការ ឬគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលបើទោះបីជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនោះ គេមិនបានហៅថា ជាសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមក៏ដោយ។

---

114 ការបកស្រាយនេះនឹងមានភាពរលូនជាមួយនឹងគោលបំណងនៃច្បាប់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា។ គោលបំណងសំខាន់នៃអ.វ.ត.ក គឺដើម្បីកាត់ទោសពួកមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនៃរបបកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានកើតឡើងក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ច្បាប់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុង តុលាការកម្ពុជា មាត្រា១។ ក្នុងការកាត់ទោសអ្នកទាំងនោះ វាមានការចាំបាច់ដែលអ.វ.ត.ក ត្រូវមានយុត្តាធិការ ទៅលើ អ្នកដែលបានបង្កើត និងរៀបចំគោលនយោបាយឧក្រិដ្ឋរបស់បក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជា មិនមែនជាជនដៃដល់នោះ ទេ។ ហេតុដូច្នេះ ការបកស្រាយមាត្រា២៩ ដើម្បីរាប់បញ្ចូលសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម គឺនឹងមានភាពរលូននឹងគោល បំណងរបស់ច្បាប់ អ.វ.ត.ក។ *សូមមើល* សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ១៨៩-១៩០។

115 សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ១៩៣ ១៨៧-២២៦។ *សូមមើលផងដែរ* សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ៩៥ ៩៦។

៤៤. នៅឆ្នាំ១៩៤៥ មាត្រា៦ នៃធម្មនុញ្ញនៃតុលាការយោធាអន្តរជាតិ(IMT)[116] បានចែងថា បុគ្គលទាំងឡាយដែល "ចូលរួមក្នុងការបង្កើត ឬការអនុវត្តផែនការរួម ឬការរួមគំនិត" ដើម្បីប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឬឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព គឺត្រូវតែ "ទទួលខុសត្រូវចំពោះគ្រប់អំពើទាំងអស់ ដែលប្រព្រឹត្តឡើងដោយជនណាម្នាក់ក្នុងការអនុវត្តផែនការរួមនោះ"។ ឃើញមានបទបញ្ញត្តិដូចគ្នានេះដែរ ដែលចែងនៅក្នុងមាត្រា៥ នៃតុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ាឆ្នាំ១៩៤៦[117]។ នៅក្នុងមាត្រា II នៃច្បាប់គ្រប់គ្រងក្រុមប្រឹក្សា (Control Council Law) លេខ១០ (១៩៤៥) ក៏បានពង្រីកបន្ថែមការទទួលខុសត្រូវនេះរហូតទៅដល់បុគ្គលទាំងឡាយណាដែលមានការ "ជាប់ទាក់ទងគ្នាជាមួយនឹងផែនការផ្សេងៗឬសហកម្មរួមនេះ" ដើម្បីប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឬឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ[118]។ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY បានបង្ហាញក្នុងករណីរឿងក្តីរបស់ *Tadic* គឺមានការជំនុំជម្រះក្តី សង្គ្រាមលោកលើកទី២ ជាច្រើន ដែលក្នុងនោះមានមនុស្សដែលត្រូវបានរកឃើញថាបានទទួលខុសត្រូវចំពោះការចូលរួមរបស់ខ្លួន នៅក្នុងផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ឬក្នុងបំណងឧក្រិដ្ឋកម្មរួម[119]។

៤៥. ទោះបីទស្សនទាននៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋរួមទើបតែលេចចេញជាលើកដំបូងនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ បន្ទិចក្រោយពីសង្គ្រាមលោកលើកទី២យ៉ាងណាក្តី ក៏វាមិនមែនជាគោលគំនិតថ្មីដែរនៅពេលនោះ។ ផ្ទុយទៅ

---

[116] *សូមមើល* ធម្មនុញ្ញនៃសាលាក្តីយោធាអន្តរជាតិ *ជាឧបសម្ព័ន្ធនឹង* កិច្ចព្រមព្រៀង ដើម្បីការកាត់ទោស និងការដាក់ ទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមធំៗ នៃសម្ពន្ធមិត្តអឺរ៉ុប មាត្រា៦ ថ្ងៃទី០៨ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៥ បោះពុម្ពឡើងវិញនៅ ក្នុង *ការកាត់ទោសមេឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមសំខាន់ៗក្នុងតុលាការយោធាអន្តរជាតិ ១០-១១ ឆ្នាំ១៩៤៧ (TRIAL OF THE MAJOR WAR CRIMINALS BEFORE THE INTERNATIONAL MILITARY TRIBUNAL 10-11 (1947)*។

[117] *សូមមើល* ធម្មនុញ្ញនៃសាលាក្តីយោធាអន្តរជាតិសំរាប់ចុងបូព៌ា ថ្ងៃទី១៩ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៤៦ ដែលអាចរកបានក្នុង Gabrielle Kirk McDonald & Olivia Swaak-Goldman eds., Substantive and Procedural Aspects of International Criminal Law, Volume II: Documents and Cases (2000) ទំព័រ៧៣-៧៧។

[118] ច្បាប់ក្រុមប្រឹក្សាត្រួតពិនិត្យ លេខ១០ ស្តីពី ការដាក់ទណ្ឌកម្មលើជនដែលមានពិរុទ្ធពីឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព និងប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៤៥ (Control Council Law No. 10, Punishment of Persons Guilty of War Crimes, Crimes Against Peace and Against Humanity,) រាជកិច្ចទាំង៣ នៃក្រុមប្រឹក្សាត្រួតពិនិត្យប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ ទំព័រ៥០-៥៥ (1946)។

[119] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ ១៩៥-២២០។

វិញ ទស្សនទានដែលថា បុគ្គលច្រើនរូបអាចត្រូវទទួលខុសត្រូវស្មើៗគ្នាចំពោះអំពើឧក្រិដ្ឋ ដែលបណ្តាលមកពីការចូលរួមក្នុងផែនការឧក្រិដ្ឋកម្ម និងគំរោងការណ៍រួមនេះ គឺមានដើមកំណើតតាំងពីយូរណាស់មកហើយនៅក្នុងច្បាប់ជាតិរបស់ប្រទេសផ្សេងៗ និងមានទាំងនៅក្នុងយុត្តាធិការនៃប្រព័ន្ធច្បាប់ common law និង civil law ទៀតផង[120]។ គោលគំនិតនេះក៏ធ្លាប់ឃើញមាននៅក្នុងច្បាប់របស់កម្ពុជាតាំងពីមុនពេលមានការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មផ្សេងៗ ដូចដែលបានពិពណ៌នានៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរនេះផងដែរ។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ចែងថា ជនណាដែលចូលរួមដោយស្ម័គ្រចិត្តក្នុងបទឧក្រិដ្ឋណាមួយ ទោះបីជាចូលរួមដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលក្តី គឺត្រូវទទួលខុសត្រូវស្មើគ្នានឹងមេគំនិតនៃបទឧក្រិដ្ឋនោះដែរ[121]។ ហេតុដូច្នេះហើយ **ឌុច** អាចនឹងត្រូវគេរំពឹងទុកដោយសមហេតុ សមផលថា គាត់មុខជាត្រូវទទួលខុសត្រូវដោយផ្ទាល់ចំពោះអំពើទាំងឡាយដែលបុគ្គលិកនៃមន្ទីរ ស-២១ ដទៃៗទៀតបានអនុវត្ត ប្រសិនជាពួកបុគ្គលិកទាំងនេះបានអនុវត្តស្របទៅតាមផែនការឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬគំរោងការណ៍រួម[122]។

---

[120] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ២២៤ ពិភាក្សាអំពីដើមហេតុនៃទស្សនៈទាន ស្រដៀងទៅនឹងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមក្នុងយុត្តិសាស្ត្រនៃរដ្ឋផ្សេងៗ។

[121] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ មាត្រា៨២ "បុគ្គលណាដែលចូលរួម "Toute personne participant volontairement, soit directement, soit indirectement, » la perp"tration d"un crime or d"un d"lit, est passible des peines applicables » l"auteur principal."

[122] **ឌុច** អាចដាក់ឲ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះការចូលរួមក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ប្រសិនបើការទទួលខុសត្រូវនោះអាចត្រូវបានគេប្រមើលឃើញ និងប្រសិនបើច្បាប់ស្តីពីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមមាននៅក្នុងពេលមានការប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម *Milutinovic* កថាខ័ណ្ឌ៣៧ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈ នៃ IMT និង IMTFE Control Council Law no. 10 ព្រមទាំងការជម្រះក្តីសង្គ្រាមលោកលើកទី២ មួយចំនួនធំទាក់ទិននឹងគោលបំណងឧក្រិដ្ឋរួម ឬការរៀបចំដែលបានពិភាក្សាមកខាងលើបង្ហាញថាការទទួលខុសត្រូវគឺបានត្រូវគេសម្លឹងឃើញ ហើយមូលដ្ឋាននៃការទទួលខុសត្រូវនោះគឺអាចវាយតម្លៃបាន។ នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម *Milutinovic* កថា ខ័ណ្ឌ៤១ ការធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានបានត្រូវពង្រឹងដោយការពិតដែលថាទង្វើដែលបានចោទប្រកាន់ គឺជាទង្វើឧក្រិដ្ឋស្ថិតនៅក្រោមក្រមព្រហ្ម ទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦។ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម *Milutinovic* កថាខ័ណ្ឌ៤០ ជាចុងក្រោយសារជាតិ និងវិសាលភាពនៃឧក្រិដ្ឋ កម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅមន្ទីរស២១ កាត់បន្ថយនូវការលើកឡើងនូវទឡ្ហីករណ៍ថាអ្នកចូលរួម មិនបានដឹងថាទង្វើរបស់ ពួកគេនោះ ជាអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម *Milutinovic* កថាខ័ណ្ឌ៤២។

៤៦. ទម្រង់នៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមមានបីខុសៗគ្នា ប៉ុន្តែពាក់ព័ន្ធគ្នាទៅវិញទៅមក ជាមូលដ្ឋាន (Basic): ជនជាប់ចោទដែលជាអ្នកចូលរួមទាំងអស់ ប្រព្រឹត្តទៅតាមគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ហើយអ្នកទាំងអស់នោះសុទ្ធតែមានចេតនាឧក្រិដ្ឋដូចៗគ្នា នៅពេលដែលខ្លួនកំពុងបំពេញនូវគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋរួមនោះ[123]។ ជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ (Systematic): ជនជាប់ចោទដែលបានចូលរួមទាំងអស់គ្នា ប្រព្រឹត្តទៅតាមការរៀបចំផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ហើយអ្នកទាំងអស់នោះសុទ្ធតែមានចេតនាឧក្រិដ្ឋ ដូចៗគ្នា នៅក្នុងពេលដែលខ្លួនកំពុងបំពេញនូវគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនោះ ហើយបទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់ទាំងនោះបានកើតមានឡើងក្នុងបរិបទនៃគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មរួមដែល *តាមធម្មតា* គឺធ្វើ ឡើងដោយសមាជិកនៃអង្គភាព យោធា ឬរដ្ឋបាលមួយ[124]។ ជាឧទាហរណ៍ ទម្រង់នៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនេះមានការជាប់ទាក់ទងគ្នាទៅនឹងជំរុំប្រមូលផ្តុំ ឬជំរុំសម្រាប់សម្លាប់បំផុតពូជ ឬ "ប្រព័ន្ធចាត់តាំងដើម្បីធ្វើបាប" ណាមួយ[125]។ អត្ថិភាព និង/ឬសមាជិកភាពនៅក្នុងអង្គភាពយោធា ឬរដ្ឋបាលគឺមិនមែនជាតម្រូវការឲ្យមានជាផ្លូវការនោះទេ ក៏ប៉ុន្តែវាគ្រាន់តែការចង្អុលបង្ហាញអំពីប្រព័ន្ធចាត់តាំងដើម្បីធ្វើបាបមួយតែប៉ុណ្ណោះ[126]។ ត្រូវបានពង្រីកបន្ថែម (Extended): ជនជាប់ចោទដែលជាអ្នកចូលរួមទាំងអស់ ប្រព្រឹត្តទៅតាមគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ហើយអ្នកទាំងអស់នោះសុទ្ធតែមានចេតនាឧក្រិដ្ឋដូចៗគ្នា នៅពេលខ្លួនកំពុងបំពេញនូវគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនោះ ហើយដែលមានអ្នកចូលរួមម្នាក់ប្រព្រឹត្តអំពើមួយ ដែលទោះបីជាស្ថិតនៅក្រៅពីរង្វង់នៃគោលបំណងឧក្រិដ្ឋកម្មដើមក៏ដោយ ក៏ត្រូវតែកំណត់ថាសមាជិកដទៃទៀតក៏ជាប់ពាក់ព័ន្ធដូចគ្នាដែរ ដោយសារតែអំពើ នោះមាន "ព្យសនកម្មបែបធម្មជាតិ និងដែលអាចឲ្យគេរំពឹងទុកជាមុនបាន" អំពីគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ[127]។

---

[123] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ១៩៦ សាលដីកា *Vasiljevic*, កថាខ័ណ្ឌ៩៧។ *សូមមើលផងដែរ* សាលដីកា *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ ៨៣-៨៤ ពិភាក្សាអន្តរកម្មរវាងទម្រង់មូលដ្ឋាននៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម និងទំរង់នៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម រួមដែលបានត្រូវពង្រីក។

[124] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ២០២។

[125] សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ៩៨។

[126] សាលដីកា *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ៨៩។ សាលដីកា *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ១៨២។

[127] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ២០៤។ ឧទាហរណ៍មួយនៃករណីនេះ គឺបំណងឧក្រិដ្ឋរួមដើម្បីបោសសម្អាតជាតិពន្ធ នៅក្នុងតំបន់ណាមួយដោយចុងកាណុង ប៉ុន្តែជាមួយនឹងចេតនាឧក្រិដ្ឋរួមដើម្បីគ្រាន់តែនឹងនិរទេសមនុស្សដែលគេមិនត្រូវការចេញពីតំបន់នោះប៉ុណ្ណោះ។ ក្នុងអំឡុងប្រតិបត្តិការនោះ មានមនុស្សបានត្រូវគេបាញ់ប្រហារ និងសម្លាប់។ ខណៈពេល ដែលបំណងឧក្រិដ្ឋរួម អាចជា

៤៧. អំពើពិរុទ្ធ(*actus reus*) នៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមគ្រប់ប្រភេទទាំងអស់មានធាតុផ្សំចំនួនបី។ <u>ទី១</u> ចាំបាច់ត្រូវតែមាន "ពហុភាពនៃមនុស្ស"[128]។ ក្រុមមនុស្សនេះមិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យមានការរៀបចំជារចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវការឬមិនផ្លូវការទេ ដូចជា អង្គការយោធា នយោបាយ ឬរដ្ឋបាល[129] ។ <u>ទី២</u> គំរោងការណ៍ឬគោលបំណងឧក្រិដ្ឋកម្មរួម គឺមិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យជាប់ពាក់ព័ន្ធគ្នាទៅនឹងសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋកម្មដែលហាមឃាត់ដោយលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការដែលមានយុត្តាធិការលើជនជាប់ចោទនោះទេ[130]។ ផែនការ ឬគំរោងការណ៍ ឬគោលបំណងឧក្រិដ្ឋកម្មរួម គឺមិនចាំបាច់ត្រូវតែរៀបចំឡើងឬបង្កើតឡើងតាំងពីមុនមកនោះទេ[131]។ ចារីនៃបទឧក្រិដ្ឋ និងជនជាប់ចោទ មិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យដឹងជាក់លាក់ ឬមានការព្រមព្រៀងគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងចំណោមពួកគេអំពីការប្រព្រឹត្តិអំពើឧក្រិដ្ឋទាំងនោះទេ[132]។ លើសពីនេះទៅទៀត ផែនការឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬគោលបំណងរួមនេះអាចរកឃើញបានដោយមិនចាំបាច់មានការព្រាងទុកជាមុនទេ និងអាចធ្វើការសន្និដ្ឋានបានដោយទាញចេញមកពីអង្គហេតុទាំងនោះ[133]។ <u>ទី៣</u> ជនជាប់ចោទត្រូវតែបានចូលរួមក្នុងតួនាទីអ្វីមួយក្នុងគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនោះ[134]។ ការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទមិនតម្រូវឱ្យមានជាចាំបាច់នោះទេ[135] ប៉ុន្តែត្រូវតែសំខាន់ដើម្បីអនុវត្តនូវ

ការបោសសម្អាតជាតិពន្ធនៅក្នុងតំបន់នោះ តែមិនមែនជាការប្រព្រឹត្តអំពើមនុស្សឃាតនោះ វាជាហេតុបច្ច័យមួយដែលយើងអាចព្យាករណ៍ និងប៉ាន់ស្មានបានថា មនុស្សនឹងអាចត្រូវគេសម្លាប់ ប្រសិនបើជនដែលដល់ក្នុង យុទ្ធនាការបោសសម្អាតជាតិពន្ធនោះមានអាវុធជាប់ខ្លួន។ សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ៩៩។

[128] សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ១០០។ *សូមមើល* សាលដីកា *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Stakic* តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ សំណុំរឿងលេខ. IT-97-24-A ថ្ងៃទី២២ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៦ កថាខ័ណ្ឌ៦៤ ("សាលដីកា *Stakic*")។

[129] សាលដីកា *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ៣១។ សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ១០០។

[130] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ២២៧។ សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ១០០។

[131] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ២២៧។ សាលដីកា *Stakic* កថាខ័ណ្ឌ៦៤។

[132] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ២២៧។ សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ១០០។ សាលដីកា *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Brdanin* តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-99-36-A ថ្ងៃទី០៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៧ កថាខ័ណ្ឌ ៤១៨ ("សាលដីកា *Brdanin*")។

[133] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ ២២៧។ សាលដីកា *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ៣១។

[134] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ ២២៧។ សាលដីកា *Stakic* កថាខ័ណ្ឌ៦៤។ សាលដីកា *Brdanin* កថាខ័ណ្ឌ៤១៨។

[135] សាលដីកា *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ៩៨។

ផែនការរួម[136] ។ វត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងពេលប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋ គឺមិនចាំបាច់តម្រូវឲ្យមានទេ[137]។

៤៨. ទោះបីជាទម្រង់ទាំងបីនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនេះមានធាតុផ្សំនៃ*អំពើពិរុទ្ធ* (*actus reus*) ដូចៗគ្នានោះ ក៏ធាតុផ្សំនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទាំងនោះមិនមាន*ចេតនាឧក្រិដ្ឋ* (*mens rea*) រួមតែមួយដូចគ្នានោះដែរ។ ទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ជាមូលដ្ឋាន (basic) គឺតម្រូវឲ្យជនជាប់ចោទមានចេតនាប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋមួយឬច្រើនដូចដែលបានចោទប្រកាន់ ហើយអ្នកចូលរួមទាំងអស់នៅក្នុងគំរោងការ ឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនោះត្រូវមានចេតនារួមតែមួយដូចគ្នា[138]។ ទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ (systematic) គឺទាមទារតម្រូវឲ្យអ្នកចូលរួមមានកម្រិតចេតនាឧក្រិដ្ឋស្រដៀងគ្នានេះដែរៈ ជនជាប់ចោទត្រូវតែបានដឹងដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់អំពីប្រព័ន្ធសម្រាប់ការធ្វើបាប និងមានចេតនាចង់ជួយជំរុញធ្វើឲ្យប្រព័ន្ធបែបហ្នឹងរីកចម្រើនតទៅមុខទៀត[139]។ សមាជិកទាំងឡាយនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមអាចត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើឧក្រិដ្ឋនានា ដែលបានប្រព្រឹត្តជាក់ស្តែងដោយអ្នកមកពីក្រៅរង្វង់នៃ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនេះ ប្រសិនបើបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃគោលបំណងឧក្រិដ្ឋកម្មរួម និងដោយមានសមាជិកណាម្នាក់នៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនេះ ប្រើប្រាស់ភាគីពីខាងក្រៅ ម្នាក់ឬច្រើននាក់ធ្វើជាឧបករណ៍ដើម្បីអនុវត្តនូវគោលបំណងឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនេះ[140]។

---

[136] សាលដីកា *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៤៣០។

[137] សាលដីកា *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ៨១។

[138] សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ២២០ ២២៨។

[139] សាលដីកា *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ ៣២។ សាលដីកា *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ ១០១ ១០៥។

[140] សាលដីកា *Brdjanin* កថាខ័ណ្ឌ៤១០ ៤១៣ ៤១៨ ៤៣០ "ពេលសមាជិកម្នាក់នៃក្រុមសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម(JCE) ប្រើប្រាស់មនុស្សណាម្នាក់ដែលស្ថិតនៅខាងក្រៅសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដើម្បីអនុវត្តអំពើពិរុទ្ធនៃឧក្រិដ្ឋកម្មមួយ ដោយបុគ្គលនោះ (មនុស្សខាងក្រៅ) ដឹងឮអំពីអត្ថិភាពនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ឧទាហរណ៍ដូចជាគោលបំណងរួមជាដើម ក៏អាចជាកត្តាមួយដែលអាចយកមកធ្វើការពិចារណា ពេលកំណត់ថាតើបទឧក្រិដ្ឋនោះបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃគោលបំណងឧក្រិដ្ឋរួមដែរឬទេ"។ សាលក្រម *Mrksic* កថាខ័ណ្ឌ ៥៤៧ (កំណត់សម្គាល់ពន្យល់ បានបន្ថែម)។

៤៩. ចំពោះទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលត្រូវបានពង្រីកបន្ថែម (extended JCE) វិញ គឺតម្រូវចាំបាច់ឱ្យជនជាប់ចោទត្រូវមានចេតនាចូលរួម និងបានជួយរួមចំណែកនៅក្នុងគោលបំណងឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនោះ។ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយដែលមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃគោលបំណងឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ប៉ុន្តែវាជាផលវិបាកធម្មជាតិ និងដែលអាចរំពឹងទុកជាមុនបាននៃគោលបំណងឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនោះ គឺតម្រូវឱ្យមានធាតុផ្សំបន្ថែមចំនួនពីរទៀត។ គឺជនជាប់ចោទត្រូវតែដឹងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះអាចនឹងត្រូវប្រព្រឹត្តឡើងដោយសមាជិកណាម្នាក់នៃក្រុមនោះ ហើយត្រូវមានចេតនា ចង់ប្រថុយចំពោះហានិភ័យនោះដោយការចូលរួម ឬបន្តចូលរួមក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនោះ[141]។ ប្រសិនបើមានចារីណាម្នាក់ពីខាងក្រៅប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ហួសពីវិសាលភាពនៃសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមគឺជនជាប់ចោទនោះត្រូវទទួលខុសត្រូវនៅក្រោមទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលត្រូវបានពង្រីកបន្ថែមនេះ បើសិនជា:

(ក) ជនជាប់ចោទបានចូលរួមក្នុងគំរោងការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មរួមដោយមានចេតនា ដូចដែលលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមាន។

(ខ) ការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ ដែលប្រព្រឹត្តឡើងដោយចារីពីខាងក្រៅគឺមានផលវិបាកជាធម្មជាតិ និង អាចរំពឹងទុកជាមុនបានអំពីគោលបំណងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនោះ។ និង

(គ) ទោះបីជាជនជាប់ចោទមានចេតនាចង់ប្រថុយចំពោះហានិភ័យនេះដូចនេះក្តី ក៏នៅតែសម្រេចចិត្តចូលរួមក្នុងគោលបំណងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនោះទៀត[142]។

៥០. យុត្តិសាស្ត្រដែលទាក់ទងយ៉ាងជាក់លាក់ទៅនឹងមណ្ឌលឃុំឃាំងនានា បានរកឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនានានៅទីនោះ គឺអ្នកជាប់ឃុំឃាំងត្រូវបានគេដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងដោយខុសច្បាប់ ឱ្យស្ថិតនៅក្នុងសភាពដ៏អមនុស្សធម៌ ដែលទទួលរងនូវការវាយដំ ការធ្វើទារុណកម្ម និងការកំទេចចោល ដែលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ បង្ហាញឱ្យឃើញថាសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមបានកើតឡើង[143]។ ដូចគ្នានេះដែរ មេបញ្ជាការ ឬមេបញ្ជាការរងទាំងឡាយក៏ត្រូវបានគេរកឃើញថា គឺជាសហចារីនៅក្នុងសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម

---

[141] សាលដីកា *Kvocka* កថាខណ្ឌ៨៣។ សាលដីកា *Tadic* កថាខណ្ឌ២២៨។ សាលក្រម *Mrksic* កថាខណ្ឌ៥៤៦។

[142] សាលដីកា *Brdjanin* កថាខណ្ឌ៤១១ ៤៣១។

[143] សាលក្រម *Kvocka* កថាខណ្ឌ៣២០។ សាលដីកា *Krnojelac* កថាខណ្ឌ១១០-១១១។

នៅតាមមណ្ឌលឃុំឃាំងទាំងនេះដែរ។ នៅឯតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី កត្តាផ្សេងៗដែលចង្អុលបង្ហាញឱ្យឃើញថាមានសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមបែបដូចនេះ ត្រូវបានគេកត់សំគាល់ដូចខាងក្រោមនេះ:

(ក) ការពិតអំពីឆ្មាំយាមបានទៅស្នើសុំការណែនាំពីមេបញ្ជាការ ហើយមេបញ្ជាការបានឱ្យបញ្ជាទៅ ហើយឆ្មាំយាមទាំងនោះក៏បានអនុវត្តបញ្ជានោះ[144] ។

(ខ) ការចូលរួមចំណែកជាសារវន្តនៃវត្តមានរបស់មេបញ្ជាការ នៅក្នុងដំណាក់កាលដំបូងនៃអត្ថិភាពនៃមណ្ឌលឃុំឃាំង ការចូលរួមរបស់គាត់នៅក្នុងការរៀបចំបង្កើតមណ្ឌលនេះ និងបទពិសោធន៍របស់គាត់ក្នុងនាមជាមន្ត្រីនគរបាលមួយរូប[145] និង

(គ) តួនាទីជាគន្លឹះរបស់មេបញ្ជាការ គឺនៅក្នុងដំណើរការប្រចាំថ្ងៃ និងការថែរក្សាមណ្ឌលឃុំឃាំងដែលសុទ្ធតែជាការរួមចំណែកនៅក្នុងការអនុវត្តនូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលរើសអើងទាំងនេះ[146]។

២. បានបញ្ជា

៥១. អំពើនៃការបញ្ជាបានកើតឡើងនៅពេលដែល "ជនណាម្នាក់ក្នុងមុខតំណែងដែលមានអំណាច ហើយប្រើប្រាស់មុខតំណែងនោះ ដើម្បីបញ្ចុះបញ្ចូលជនណាម្នាក់ទៀតឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋណាមួយ"[147]។ បញ្ជាជាក់ស្តែងនោះមិនចាំបាច់តម្រូវថាជាបញ្ជាមិនស្របច្បាប់ ឬក៏មិនចាំបាច់ថា បញ្ជានោះត្រូវតែធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់ ឬដោយបុគ្គលជាប់ចោទខ្លួនឯងផ្ទាល់ទៅដល់សហចារីនោះទេ[148]។ ការចេញ

[144] សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ៣៩៦។

[145] សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ៣៩៨-៣៩៩។

[146] សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ៤០៦-៤០៧។

[147] សាលក្រម *Krstic* កថាខ័ណ្ឌ៦០១។ សាលក្រម Akayesu កថាខ័ណ្ឌ៤៨៣។ សាលក្រម *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៣១ *សូមមើលផងដែរ* ច្បាប់អ.វ.ត.ក មាត្រា២៩ លក្ខន្តិកៈ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី មាត្រា ៧(១) លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ្វ៉ាន់ដា មាត្រា៦ (១) លក្ខន្តិកៈនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់ សេរ៉ាលីអូន មាត្រា៦ (១) ។

[148] សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ២៨១-២៨២។

បញ្ជាណាមួយឡើងវិញ ដោយដាក់ចេញនូវបញ្ជាដែលខុសច្បាប់បន្តទៅតាមខ្សែរយៈនៃការបញ្ជាចុះទៅឱ្យថ្នាក់ក្រោម គឺបង្កើតទៅជាការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌប្រហាក់ប្រហែលគ្នា[149]។ ជនជាប់ចោទត្រូវតែមានអំណាចក្នុងការចេញបញ្ជា ដើម្បីឱ្យកើតបានជាការទទួលខុសត្រូវ ប៉ុន្តែយុត្តិសាស្ត្រមិនទាន់ចែងឱ្យបានច្បាស់លាស់នៅឡើយអំពីថា តើទំនាក់ទំនងជាផ្លូវការរវាងថ្នាក់លើ និងអ្នកក្រោមបង្គាប់ គឺជាលក្ខខណ្ឌដែលចាំបាច់តម្រូវឱ្យមានដែរឬទេ?[150]។ បញ្ជា អាចជាបញ្ជាដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល ហើយត្រូវតែបង្ហាញភស្តុតាងទៅតាមកាលៈទេសៈនីមួយៗ[151]។ ចំពោះចេតនាវិញ គឺតម្រូវឱ្យជនជាប់ចោទត្រូវតែមានចេតនាដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល ដែលបណ្តាលឱ្យមានការប្រព្រឹត្តិនូវអំពើឧក្រិដ្ឋជាមូលដ្ឋានទាំងនោះ[152]។ ជនជាប់ចោទត្រូវតែបានដឹងថា ការអនុវត្តតាមបញ្ជានោះមុខជានឹងធ្វើឱ្យមានភវនីយភាពដែលមានសារៈសំខាន់ថា ការប្រព្រឹត្តិអំពើឧក្រិដ្ឋណាមួយប្រាកដជានឹងកើតឡើងជាពុំខាន[153]។

៥២. យុត្តិសាស្ត្រដែលទាក់ទងយ៉ាងជាក់លាក់ទៅនឹងមណ្ឌលឃុំឃាំងនានា បានរកឃើញថា មេបញ្ជាការមណ្ឌលឃុំឃាំងទាំងឡាយអាចត្រូវចាប់បង្ខំឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះការដែលបានចេញបញ្ជាឱ្យធ្វើបាបជនជាប់ឃុំឃាំងនៅក្នុងពេលសួរចម្លើយ[154] ក៏ដូចជាចំពោះការបញ្ជាឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើហិង្សាធ្ងន់ធ្ងរចំពោះជនជាប់ឃុំឃាំង ដែលជារឿយៗពួកគេតែងតែទទួលរងនូវការវាយដំ បន្ទាប់ពីប្រធានមណ្ឌលឃុំឃាំង ដែលពីដំបូងបាននាំឆ្មាំពន្ធនាគារជាច្រើនដែលបានវាយដំអ្នកជាប់ឃុំឃាំងឱ្យមកកាន់បន្ទប់ឃុំឃាំងរបស់ជនជាប់ឃុំឃាំងទាំងនោះ[155]។ មានប្រធានមណ្ឌលឃុំឃាំងមួយរូបត្រូវបានគេផ្តន្ទាទោស

---

[149] សាលក្រម *Kupreskic* កថាខ័ណ្ឌ៨២៧ ៦១៣។

[150] សាលក្រម *Akayesu* កថាខ័ណ្ឌ៤៨៣។ សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ២៨០-២៨១។ សាលក្រម *Kajelijeli* កថាខ័ណ្ឌ៧៦៣។ សាលក្រម *Stakic* កថាខ័ណ្ឌ៤៤៥។

[151] សាលក្រម *Stakic* កថាខ័ណ្ឌ៤៤៥។ សាលក្រម *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៣៨៨។

[152] សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ២៧៨។ សាលក្រម *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៣១។

[153] សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៤២។ សាលដីកា *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ២៩-៣០។

[154] សាលក្រម *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ៨៩។

[155] សាលក្រម *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ៨៨។

ដែរ ដោយសារតែគាត់បានបញ្ជាឱ្យឆ្មាំពន្ធនាគារបន្តវាយដំជនជាប់ឃុំឃាំង ពេលដែលឆ្មាំពន្ធនាគារបានឈប់វាយពួកគេទៅហើយ[156]។

៣. បានធ្វើផែនការ

៥៣. ការធ្វើផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយ "មានន័យថា មនុស្សម្នាក់ ឬច្រើននាក់ គិតគូរពិចារណាដើម្បីរៀបចំគំរោងការណ៍ក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយ ទាំងនៅក្នុងដំណាក់កាលរៀបចំ និងទាំងនៅក្នុងដំណាក់កាលអនុវត្តផង"[157]។ អំពើនៃការរៀបចំផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយត្រូវតែ "មានសារៈសំខាន់" គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីធ្វើយុត្តិកម្មអំពីការទទួលខុសត្រូវលើអំពើឧក្រិដ្ឋជាបុគ្គល ដូចជា "ការរៀបចំផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយ ឬការយល់ព្រមទៅលើផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយដែលជនដទៃទៀតបានស្នើ" [158]។ ភស្តុតាងអំពី "ការរៀបចំផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយ" អាចជាភស្តុតាងប្រយោលក៏បាន[159]។ លើសពីនេះ តម្រូវឱ្យជនជាប់ចោទត្រូវតែមានចេតនាឧក្រិដ្ឋ ដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលដែលធ្វើឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានរៀបចំផែនការរួចហើយនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្ត[160]។

៤. បានញុះញង់

---

[156] សាលក្រម *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ៨៨។

[157] សាលក្រម *Krstic* កថាខ័ណ្ឌ៦០១។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Musema* សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-3-T ថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០០០ កថាខ័ណ្ឌ១១៩ ("សាលក្រម *Musema*")។

[158] សាលក្រម *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៣០។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Semanza* សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉្វាន់ដា សំណុំរឿងលេខ ICTR-97-20-T -T ថ្ងៃទី១៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៣ កថាខ័ណ្ឌ៣៨០ ("សាលក្រម *Semanza*")។

[159] សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ២៧០។ សាលក្រម *Kajelijeli* កថាខ័ណ្ឌ៧៦១។

[160] សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ២៧៨។ សាលក្រម *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៣១។

៥៤. ការញុះញង់(Instigating) ឱ្យមានបទឧក្រិដ្ឋមានន័យថា "ដាស់តឿន(prompt) ជនណាម្នាក់ផ្សេងទៀតឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ" ហើយមានន័យដូចគ្នានឹងពាក្យ "បង្ក(provoke)" និង "ញុះញង់(incite)"[161]។ *អំពើពិរុទ្ធ(actus rus)* នៃការញុះញង់គឺ "ការបញ្ចុះបញ្ចូល(urging) ការលើកទឹកចិត្ត(encouraging) ឬការដាស់តឿន/ក្រើនរំឭក(prompting)[162]។ ទំនាក់ទំនងហេតុនិងផលរវាងការញុះញង់ និង ឧក្រិដ្ឋកម្មជាមូលដ្ឋាន(មួយឬច្រើន) គឺជាការចាំបាច់ណាស់[163]។ ការញុះញង់តោងតែជា"កត្តារួមចំណែកមួយយ៉ាងច្បាស់លាស់ដល់អំពើប្រព្រឹត្តរបស់ជនដែលជាក់ស្តែងបានប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋនោះ"[164]។ ការញុះញង់ អាចជាអំពើឬការខកខានមិនបានធ្វើអំពើណាមួយ[165]។ ការដែលគ្រាន់តែមានវត្តមានរបស់ជនដែលមានអំណាចណាម្នាក់ ដែលខកខានមិនបានធ្វើអំពើតែប៉ុណ្ណោះក៏ត្រូវចាត់ទុកជាអំពើនៃការញុះញង់មួយដែរ[166]។ បើនិយាយអំពីធាតុផ្សំនៃ*ចេតនាឧក្រិដ្ឋ (mens rea)* គឺតម្រូវឱ្យបង្ហាញថាជនជាប់ចោទ "បានមានចេតនាបង្ក ឬអុចអាលឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋនោះ"។ ការដឹងអំពីភវនីយភាពដែលថា ឧក្រិដ្ឋកម្មមួយឬច្រើនប្រាកដជានឹងកើតឡើងដោយសារតែផលវិបាកបណ្តាលមកពីអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ គឺជាការគ្រប់គ្រាន់[167]។

៥៥. យុត្តិសាស្ត្រដែលទាក់ទងយ៉ាងជាក់លាក់ទៅនឹងមណ្ឌលឃុំឃាំង បានឱ្យដឹងថា មណ្ឌលឃុំឃាំងនានាបានរកឃើញថា បុគ្គលិកនៃមណ្ឌលឃុំឃាំងទាំងនោះគឺជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះការញុះញង់ឱ្យមានប្រព្រឹត្តកម្មឃោរឃៅមកលើជនជាប់ឃុំឃាំងនៅក្នុងពេលសួរចម្លើយ និងក្នុងពេលឃុំឃាំង ដោយការនាំឆ្មាំយាមមួយចំនួនដែលបានវាយដំជនជាប់ឃុំឃាំងមកកាន់បន្ទប់ឃុំឃាំងរបស់ជនជាប់ឃុំឃាំងទាំង

---

[161] សាលក្រម *Krstic* កថាខ័ណ្ឌ៦០១។ សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ២៨០។ សាលដីកា *Akayesu* កថាខ័ណ្ឌ៤៧៤-៤៨៣។

[162] សាលក្រម *Semanza* កថាខ័ណ្ឌ៣៨១។

[163] សាលក្រម *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៣០។ សាលក្រម *Semanza* កថាខ័ណ្ឌ៣៨១។ សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ ២៨០។

[164] សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ២៥២។ *សូមមើលផងដែរ រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* *Ndindabahizi* សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា សំណុំរឿងលេខ ICTR-2001-71-I ថ្ងៃទី ១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៤ កថាខ័ណ្ឌ៤៥៦ ('សាលក្រម *Ndindabahizi*')។

[165] សាលក្រម *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៣៨៧។ សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ ២៨០។

[166] សាលក្រម *Musema* កថាខ័ណ្ឌ៨៦៥ ៨៩៤។

[167] សាលក្រម *Naletilic* កថាខ័ណ្ឌ៦០ *Blaskic* សាលក្រម កថាខ័ណ្ឌ២៧៨ សាលក្រម *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ ៣១ សាលក្រម *Akayesu* កថាខ័ណ្ឌ៤៨២។

នោះ ហើយបុគ្គលិកទាំងនោះបាននៅស្ងៀមនៅពេលដែលពួកគេគួរតែអាចធ្វើការជំទាស់ ឬបង្ក្រាបទៅលើប្រព្រឹត្តកម្មដោយបំពានទាំងនោះបាន[168]។ មេបញ្ជាការពន្ធនាគារទាំងឡាយ ក៏ត្រូវបានចាប់បង្ខំឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះការញុះញង់ឱ្យមានការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ អំពើឃាតកម្ម ការធ្វើទារុណកម្ម និងការវាយដំជនជាប់ឃុំឃាំងដែរ ដោយសារតែមិនបានចាត់វិធានការក្នុងពេលដែលខ្លួនស្ថិតក្នុងមុខតំណែងមានអំណាចនិងឥទ្ធិពល[169] និងដោយសារតែមេបញ្ជាការពន្ធនាគារ "ការយល់ព្រម ការលើកទឹកចិត្ត ការសុខចិត្តបណ្តោយតាមគេដោយស្ងៀមស្ងាត់ និងការជួយឧបត្ថម្ភក្នុងការធ្វើឱ្យមានការរីកចម្រើន និងការបន្តឱ្យមានស្ថានភាពបែបនេះនៅក្នុងមណ្ឌលឃុំឃាំង និងឱ្យមានការប្រព្រឹត្តិអំពើឧក្រិដ្ឋទាំងនេះជាបន្តទៅទៀត ចំពោះអ្នកទោសនៅក្នុងពន្ធនាគារ[170]។

៥. បានជួយជ្រោមជ្រែង

៥៦. ការជួយជ្រោមជ្រែងឱ្យអំពើឧក្រិដ្ឋណាមួយកើតឡើង ត្រូវបានគេស្គាល់ម្យ៉ាងទៀតថា គឺជាការទទួលខុសត្រូវបន្ទាប់បន្សំ ឬការទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងការសមគំនិត។ ជួយជ្រោមជ្រែង គឺមានន័យថាផ្តល់ "ការជួយឧបត្ថម្ភ ការលើកទឹកចិត្ត ឬការជួយគាំទ្រខាងស្មារតីដោយជាក់ស្តែង" ដល់ចារីដែល "ចូលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់" ដល់ការប្រព្រឹត្តិអំពើឧក្រិដ្ឋ[171]។ ការចូលរួមចំណែកដ៏សំខាន់ គឺមានន័យថា មានភាវនីយភាពខ្លាំងបំផុតថា ឧក្រិដ្ឋកម្មមុខជានឹងមិនកើតឡើងតាមរបៀបដែលទេ ប្រសិនជាមិនមានការចូលរួមចំណែករបស់ជនជាប់ចោទទេនោះ[172]។ ទោះជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ តួនាទីរបស់

---

[168] សាលក្រម *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ៨៨។

[169] សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ៤០៩។

[170] សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ ៣៦៨ ៣៩៣ ៣៩៥។

[171] សាលដីកា *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Aleksovski* អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ. IT-95-14/1 ថ្ងៃទី២៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០០ កថាខ័ណ្ឌ១៦២ ("សាលដីកា *Aleksovski*")។ សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៤៦។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ទំនាក់ទំនងរវាង ហេតុ និងផលចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មសំខាន់ដូច្នេះមិនចាំបាច់ទេ: សាលក្រម *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ៨៨។ សាលក្រម *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ៣៩១។ សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ២៨៥។

[172] សាលក្រម *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Dusko Tadic* អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-94-1-T ថ្ងៃទី០៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៧ កថាខ័ណ្ឌ ៦៨៨ ("សាលក្រម *Tadic*")។

ជនជាប់ចោទ មិនចាំបាច់តម្រូវថាជាតួនាទីដែលសំខាន់ចាំបាច់ខានមិនបាននោះទេ[173]។ ការដែលគ្រាន់តែមានវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទតែប៉ុណ្ណោះ ក៏ជាអំពើជួយជ្រោមជ្រែងរួចជាស្រេចទៅហើយ ប្រសិនបើវត្តមានរបស់គាត់បង្ហាញថា បានជួយលើកទឹកចិត្តដ៏មានសារៈសំខាន់ដល់ចារីពិតប្រាកដមែននោះ[174] ការជួយជ្រោមជ្រែង អាចកើតឡើង នៅមុនពេល ក្នុងពេល និងក្រោយពេលដែលអំពើឧក្រិដ្ឋត្រូវបានប្រព្រឹត្ត[175]។ រីឯការជួយជ្រោមជ្រែងឱ្យមានអំពើឧក្រិដ្ឋកើតឡើង ចាំបាច់តម្រូវឱ្យបង្ហាញភស្តុតាងច្បាស់លាស់នៅឯសវនាការបង្ហាញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មជាមូលដ្ឋាន ដែលមានការជួយជ្រោមជ្រែងនោះពិតជាបានប្រព្រឹត្តមែន[176] ប៉ុន្តែការបង្ហាញឱ្យឃើញថាមានការជួយជ្រោមជ្រែងនេះ មិនត្រូវផ្សារភ្ជាប់គ្នាទៅនឹងការចោទប្រកាន់ ឬការផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងពេលដំណាលគ្នាចំពោះចារីម្នាក់ ឬច្រើននាក់ ដែលជាអ្នកប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់នោះទេ។

៥៧. ចំពោះចេតនាឧក្រិដ្ឋដែលតម្រូវឱ្យមាន គឺមិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យជនជាប់ចោទ "រួមចំណែក" នៅក្នុង *ចេតនាឧក្រិដ្ឋ (mens rea)* រួមគ្នាជាមួយចេតនារបស់ចារីនោះទេ[177] ឬក៏មិនចាំបាច់ដឹងឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីអំពើឧក្រិដ្ឋមួយឬច្រើនដែលចារីមានចេតនាចង់ប្រព្រឹត្ត ឬជាក់ស្តែងបានប្រព្រឹត្តរួចហើយនោះដែរ[178]។ ក៏ប៉ុន្តែ ជនជាប់ចោទត្រូវតែ (១) ដឹង ឬមានអារម្មណ៍ដឹងថា អំពើរបស់

---

[173] សាលក្រម *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Anto Furundzija*, , អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខៈ IT-95-17/1-T ថ្ងៃទី១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៨ កថាខ័ណ្ឌ២០៩ ("សាលក្រម *Furundzija*") សាលក្រម *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៣៣។

[174] សាលក្រម *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ៧០។ សាលក្រម *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ ៦៤-៦៥។ សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ២៨៤។

[175] សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៤៨។ សាលក្រម *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ៦២។

[176] សាលក្រម *Stakic* កថាខ័ណ្ឌ៥៦១។ សាលក្រម *Blagojevic* កថាខ័ណ្ឌ៦៣៨។ សាលក្រម *Musema* កថាខ័ណ្ឌ១៧១-១៧២។

[177] សាលដីកា *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ១៦២។ សាលក្រម *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ៧១។ សាលក្រម *Semanza* កថាខ័ណ្ឌ៣៨៨។ សាលក្រម *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ ៣៩២។

[178] សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ២៨៧ សាលក្រម *Kvocka* កថាខ័ណ្ឌ២៥៥។

គាត់នឹងជួយជំរុញឲ្យមានការប្រព្រឹត្តិអំពើឧក្រិដ្ឋមួយឬច្រើន[179]។ (២) មានអារម្មណ៍ដឹងអំពីធាតុផ្សំសំខាន់ៗនៃបទឧក្រិដ្ឋ និង (៣) ដឹងអំពីចេតនារបស់ចារីម្នាក់ ឬច្រើននាក់[180]។

៥៨. យុត្តិសាស្ត្រដែលទាក់ទងជាក់លាក់ទៅនឹងមណ្ឌលឃុំឃាំងនានា បានរកឃើញថា ចុងចោទទាំងឡាយគឺជាអ្នកទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌ ដោយសារតែពួកគេបានជួយជ្រោមជ្រែងឲ្យមាន "អំពើឃោរឃៅផ្សេងៗ" និងអំពើហិង្សានានានៅក្នុងពន្ធនាគារ[181]។ ក្នុងករណីរឿងក្តីរបស់ *Aleksovski* ជនជាប់ចោទត្រូវបានគេរកឃើញថា បាននាំឆ្មាំពន្ធនាគារទៅកាន់បន្ទប់របស់ជនជាប់ឃុំឃាំងហើយឆ្មាំទាំងនោះក៏បានវាយដំជនជាប់ឃុំឃាំងទាំងនោះ ជាបន្ថែមពីលើការមានវត្តមានម្តងម្កាលរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងពេលគេកំពុងវាយដំដែលតែងមានជាញឹកញាប់ ឬក្នុងពេលគាត់កំពុងស្ថិតនៅជិតខាងក្បែរៗការិយាល័យរបស់គាត់។ វត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងពេលប្រព្រឹត្តអំពើឃោរឃៅដែលមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធមកលើជនជាប់ឃុំឃាំង ជាការដែលអាចធ្វើឲ្យទាញជាសេចក្តីសន្និដ្ឋានបានថា ជនជាប់ចោទបានដឹងថាការយល់ព្រមដោយស្ងៀមស្ងាត់គឺត្រូវបានបកស្រាយថា គឺជាសញ្ញានៃការគាំទ្រ និងការលើកទឹកចិត្ត[182]។

៦. ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ

៥៩. ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ឬមេបញ្ជាការ គឺជាទម្រង់មួយនៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចែងយ៉ាងច្បាស់ក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងច្បាប់អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ[183] ដែលត្រូវ

---

[179] សាលដីកា *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ១៦២។ សាលដីកា*Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៤៦ ៤៩-៥០។ សាលដីកា *Tadic* កថាខ័ណ្ឌ២២៩។ សាលក្រម *Vasiljevic* កថាខ័ណ្ឌ៧១។

[180] សាលដីកា *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ១៦២។ សាលក្រម *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ៣៩២។ សាលក្រម *Kvocka,* កថាខ័ណ្ឌ២៥៥ ២៦២។ សាលក្រម *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ៩០។

[181] សាលក្រម *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ៨៨។

[182] សាលក្រម *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ៨៧។

[183] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង* *Delalic* សាលដីកា អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ សំណុំរឿងលេខ IT -96-21-A ថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០១ កថាខ័ណ្ឌ១៩៥ ("សាលដីកា *Delalic*")។

បានគេយកមកអនុវត្ត ដោយមិនគិតពីទីកន្លែងនៃជម្លោះជាដើមអាទិ៍នោះទេ ទោះបីជាជម្លោះផ្ទៃក្នុង ឬជាអន្តរជាតិក៏ដោយ[184]។ ដើម្បីបង្ហាញភស្តុតាងឱ្យឃើញអំពីការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌតាមរយៈការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើចាំបាច់ត្រូវតែបំពេញឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់នូវធាតុផ្សំចំនួន៣ ដូចខាងក្រោមនេះ អំពី៖

(ក) ទំនាក់ទំនងរវាងថ្នាក់លើ និងអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់។

(ខ) ថ្នាក់លើបានដឹង ឬមានហេតុផលត្រូវដឹងថា អ្នកក្រោមបង្គាប់របស់គាត់បានប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋ ឬបំរុងនឹងប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋណាមួយ។

(គ) ថ្នាក់លើខកខានមិនបានទប់ស្កាត់កុំឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មកើតឡើង ឬមិនបានដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើចារីទេ[185]។

៦០. ចំពោះធាតុផ្សំទី១ ទំនាក់ទំនងរវាងថ្នាក់លើ និងអ្នកក្រោមបង្គាប់អាចមានអត្ថិភាព ជាផ្លូវការឬក្រៅផ្លូវការ ដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល រវាងជនជាប់ចោទ និងចារីម្នាក់ឬច្រើននាក់ដែលត្រូវចោទអំពីបទឧក្រិដ្ឋ[186]។ ចាំបាច់តម្រូវឱ្យជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិអំណាច *ដាក់ស្តែងឬស្របច្បាប់* ទៅលើចារីនោះឬទាំងនោះ[187] ដែលអាចអនុវត្តចំពោះជនស៊ីវិលក៏ដូចជាមេបញ្ជាការយោធានានាបាន ឱ្យតែជនស៊ីវិល

[184] *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Hadzihasanovic និងអ្នកដទៃទៀត* សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចាត់របៀប លើបញ្ហាយុត្តាធិការលើភារៈទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី សំណុំរឿងលេខ IT-01-47-AR72 ថ្ងៃទី១៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៣ កថាខ័ណ្ឌ១៣ ៣១ ១៦ ("សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ *Hadzinhasanovic*")។

[185] *Aleksovski* សាលដីកា កថាខ័ណ្ឌ៧២ ៧៦។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bagilishema* សាលដីកា អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា សំណុំរឿងលេខ ICTR-95-1A-A ថ្ងៃទី០៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០២ កថាខ័ណ្ឌ២៤-៣៨ ("សាលដីកា *Bailishema*")។ សាលដីកា *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ១៨៩-១៩៨ ២២៥-២២៦ ២៣៨-២៣៩ ២៥៦ ២៦៣។

[186] សាលដីកា *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ២៥១-២៥២ ៣០៣។ សាលក្រម *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ៩៣។ សាលក្រម *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៤១៦។

[187] សាលដីកា *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ១៩៣ ១៩៧។ *រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Niyitegeka* សាលក្រម និងការផ្តន្ទាទោស អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉្វាន់ដា សំណុំរឿងលេខ ICTR-96-14-T ថ្ងៃទី ១៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៣ កថាខ័ណ្ឌ៤៧២ ("សាលក្រម *Niyitegeka*")។

00364884

E153

ទាំងនោះប្រើប្រាស់អំណាចត្រួតត្រា ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានឹងអំណាចរបស់មេបញ្ជាការយោធា[188]។ ទំនាក់ទំនងរវាងថ្នាក់លើនិងអ្នកក្រោមបង្គាប់មានអត្ថិភាព ប្រសិនបើជនជាប់ចោទមាន "ការត្រួតត្រាដោយមានប្រសិទ្ធភាព" ទៅលើចារីទាំងនោះ មានន័យថា ជនជាប់ចោទគួរតែបានធ្វើការទប់ស្កាត់កុំឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះកើតឡើងឬគួរតែបានធ្វើការដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះចារីណាដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋ[189]។ ការត្រួតត្រាដោយមានប្រសិទ្ធភាពនេះ ត្រូវតែខ្លាំងជាងការដែលគ្រាន់តែមានឥទ្ធិពលដ៏សំខាន់[190]។ ជនជាប់ចោទម្នាក់អាចមាន "ការត្រួតត្រាដោយមានប្រសិទ្ធភាព" ជាអចិន្ត្រៃយ៍ ឬជាបណ្ដោះអាសន្នទៅលើចារី ប៉ុន្តែការត្រួតត្រាដោយមានប្រសិទ្ធភាពនេះ ត្រូវតែមានអត្ថិភាពនៅក្នុងអំឡុងពេលប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋនោះឬទាំងនោះ[191]។

៦១. ជនជាប់ចោទបានខកខានមិនបានទប់ស្កាត់អំពើឧក្រិដ្ឋ ឬមិនបានដាក់ទណ្ឌកម្ម នៅពេលដែលគាត់មិនបានចាត់ "វិធានការចាំបាច់និងសមស្រប ដើម្បីទប់ស្កាត់អំពើឧក្រិដ្ឋ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះអ្នកក្រោមបង្គាប់របស់គាត់ដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋ"[192]។ ការសម្រេចរបស់ជនជាប់ចោទដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់មួយក្នុងការចាត់វិធានការផ្សេងៗគួរតែបានធ្វើឡើង ស្របទៅតាមអ្វីដែលច្បាប់បានតម្រូវឱ្យខ្លួនម្នាក់ៗត្រូវតែធ្វើ[193] ក៏ប៉ុន្តែក៏មានកាតព្វកិច្ចជាមូលដ្ឋានមួយចំនួនដែលថ្នាក់ លើម្នាក់ៗត្រូវតែធ្វើតាមដែរ។ ជាតម្រូវការជាអប្បបរមាមួយនោះ គឺជនជាប់ចោទត្រូវតែធ្វើការ"ស៊ើបអង្កេតទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ ដើម្បីរកអង្គហេតុ និងដើម្បីធ្វើរបាយការណ៍ជូនអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច ប្រសិនបើគាត់មិនអាចមានសិទ្ធិអំណាចក្នុងការសម្រេចដោយខ្លួនឯង[194]។ ថ្នាក់លើអាចនឹងតម្រូវឱ្យធ្វើហួសពីទម្រង់

---

[188] សាលដីកា *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៥១-៥៥ សាលដីកា *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ១៩៦ សាលដីកា *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ ៧៦។

[189] សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៣៧៥។ សាលដីកា *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៥០ ៥៦។ សាលដីកា *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ២៥៦។ សាលដីកា *Kayishema* កថាខ័ណ្ឌ២៩៤។ សាលដីកា *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ៧៦ ព្រមទាំងសាលដីកា លើលទ្ធភាពដែលអាចប្រព្រឹត្តៈ *Blaskic* សាលដីកា កថាខ័ណ្ឌ៧២៤១៧ សាលក្រម *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៤៧។

[190] សាលដីកា *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ២៥៧-២៦៦។

[191] សាលក្រម *Kunarac* កថាខ័ណ្ឌ៣៩៩។ សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៣០៣។ សាលក្រម *Aleksovki* កថាខ័ណ្ឌ១០៦។

[192] សាលដីកា *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ២២៦។

[193] សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៧២។ សាលក្រម *Brdanin* កថាខ័ណ្ឌ២៧៩។

[194] សាលក្រម *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៤៤៦។

ការតាមផ្លូវច្បាប់និងរចនាសម្ព័ន្ធ ក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីទប់ស្កាត់អំពើឧក្រិដ្ឋកុំឱ្យកើតឡើង ឬ ដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះចារីដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋនោះ[195]។ ការខកខានមិនបានទប់ស្កាត់ ឬមិនបាន ដាក់ទណ្ឌកម្ម គឺពិតជាលទ្ធផលដែលកើតមកពីការសម្រេចដោយគិតទុកជាមុន ដោយមានពិរុទ្ធ និង ដោយចេតនា ក្នុងការជ្រើសរើស ពីសំណាក់ជនជាប់ចោទដោយមិនគោរពទៅតាមតួនាទីរបស់ខ្លួន[196]។ ការដែលគ្រាន់តែធ្វេសប្រហែសតែប៉ុណ្ណោះគឺវាមិនគ្រប់គ្រាន់ទេ[197]។

៦២. ទាំងមេបញ្ជាការស៊ីវិល និងមេបញ្ជាការយោធា ធាតុផ្សំខាងចេតនាក្នុងការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ចាំបាច់តម្រូវឱ្យជនជាប់ចោទបានដឹង និងមានហេតុផលដឹងថា អ្នកក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួនបម្រុងនឹង ប្រព្រឹត្ត ឬបានប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋរួចហើយ[198]។ "បានដឹង" (knew) មានន័យថា ដឹងពិតប្រាកដ (actual knowledge) ចំណែកឯ "មានហេតុផលដឹង" (had reason to know) មានន័យថា ជនជាប់ចោទ "មានព័ត៌មានក្នុងរូបភាពណាមួយនៅក្នុងដៃដែលយ៉ាងហោចណាស់ ក៏អាចជូនដំណឹង ឱ្យគាត់ដឹងអំពីហានិភ័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ ដែលបញ្ជាក់ថាចាំបាច់ត្រូវតែធ្វើការស៊ើបអង្កេតបន្ថែម ទៀតដើម្បីឱ្យដឹងប្រាកដថាតើឧក្រិដ្ឋកម្មនោះពិតជាបានប្រព្រឹត្តរួចហើយ ឬបានបម្រុងនឹងប្រព្រឹត្ត ដោយអ្នកក្រោមបង្គាប់របស់គាត់ពិតមែនដែរឬទេ?[199]។ ជនជាប់ចោទមិនត្រូវមានចេតនា ខកខានមិន បំពេញតាមតួនាទីរបស់ខ្លួនក្នុងនាមជាថ្នាក់លើមួយរូបដោយការធ្វើមិនដឹងមិនឮ ឬមិនគោរពចំពោះ ភស្តុតាងអំពីសកម្មភាពនៃអំពើឧក្រិដ្ឋណាមួយនោះបានទេ[200]។ ការដឹង[201] ត្រូវតែមានទំនាក់ទំនងគ្នា ទៅវិញទៅមកជាមួយនឹងអំពើឧក្រិដ្ឋ ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះ[202]។

---

[195] សាលដីកា *Kayishema* កថាខ័ណ្ឌ៣០២។ សាលក្រម *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ៣៩៥។

[196] សាលដីកា *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៣៥ ៣៦។

[197] សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៦១-៦៣។ សាលដីកា *Bagilishema* កថាខ័ណ្ឌ៣៥។ សាលដីកា *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ២២៦។

[198] សាលដីកា*Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៥៤-៦៤។ សាលដីកា *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ១៩៦-១៩៧ ២៣៩-២៤១។ សាលដីកា *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ៧២ ៧៦។

[199] សាលដីកា *Delalic* កថាខ័ណ្ឌ ២៤១ សាលដីកា *Baglishema* កថាខ័ណ្ឌ២៦-៣៨ ៤២។

[200] សាលដីកា *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ២៤១។

[201] ការដឹងឮអាចបានត្រូវបង្ហាញតាមរយៈភស្តុតាងជាក់ស្តែង ឬតាមកាលៈទេសៈ។ *សូមមើល* សាលក្រម *Blaskic* កថាខ័ណ្ឌ៣០៨។ សាលក្រម *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ៩៤។ សាលក្រម*Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ៨០ សម្រាប់យុត្តិសាស្ត្រ ដែលទាក់ទង

៦៣. យុត្តិសាស្ត្រដែលទាក់ទងយ៉ាងជាក់លាក់ទៅនឹងមណ្ឌលឃុំឃាំងនានា បានរកឃើញថា ជនជាប់ចោទមានហេតុផលត្រូវតែដឹងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់មួយចំនួនបានកើតឡើងក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ដោយបរិបទខាងក្រៅ (ពោលគឺ មូលហេតុដែលនាំឱ្យមានការបង្កើតពន្ធនាគារ) និងដោយបរិបទខាងក្នុង (ពោលគឺ ដំណើរការរបស់ពន្ធនាគារ ជាពិសេសគឺភាពរីករាលដាលនៃការវាយដំ និងភាពញឹកញាប់នៃការសួរចម្លើយ)[203]។ មេបញ្ជាការមណ្ឌលឃុំឃាំងទាំងឡាយត្រូវបានគេរកឃើញថា ជាអ្នកមានការត្រួតត្រាដោយប្រសិទ្ធភាព ព្រោះពួកគេគឺជាអ្នកដែលមានអំណាចចេញបញ្ជាទៅដល់អ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន[204] ជាអ្នកដែលបានកាន់មុខនាទីខ្ពង់ខ្ពស់ក្នុងពន្ធនាគារ ហើយមានសិទ្ធិក្នុងការធ្វើរបាយការណ៍អំពីបទល្មើសផ្សេងៗដែលប្រព្រឹត្តដោយអ្នកក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន ដើម្បីរាយការណ៍បន្តទៅឱ្យសមត្ថកិច្ចថ្នាក់លើ[205]។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៦៤. សហព្រះរាជអាជ្ញា ស្នើដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពិចារណានៅលើច្បាប់នេះ នៅក្នុងការកំណត់សម្រេចអំពីបទចោទប្រឆាំងនឹង **ឌុច** ។

កាលបរិច្ឆេទ	ឈ្មោះ	ទីកន្លែង	ហត្ថលេខា
ថ្ងៃទី២០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩	លោក យ៉េត ចរិយា **សហព្រះរាជអាជ្ញារង**	ភ្នំពេញ	
	លោក William SMITH **សហព្រះរាជអាជ្ញារង**	ភ្នំពេញ	

អំពីកត្តាក្នុងការកំណត់ថាតើជនត្រូវចោទបានដឹង ឬមានហេតុផលដើម្បីដឹងថាឧក្រិដ្ឋកម្ម បានត្រូវប្រព្រឹត្តឬ នឹងត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយអ្នកក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន។ *សូមមើល* សាលក្រម *Kordic* កថាខ័ណ្ឌ៤២៧ ៤៣៧។

[202] សាលដីកា *Krnojelac* កថាខ័ណ្ឌ១៥៥-១៥៦។

[203] សាលក្រម *Krnojelac* បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ កថាខ័ណ្ឌ១៧១។

[204] សាលក្រម *Aleksovsk* កថាខ័ណ្ឌ១០៤។

[205] សាលក្រម *Aleksovski* កថាខ័ណ្ឌ១០៥។